БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттингеи

1961 ч. МАЙ 6 СУББОТА № 106 (4896).

Өртээ 2 көп.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Ниитилелге ажыктыг күш-ажылдан ойталаар болгаш ниитилелге удур маңгыс ёзу-биле амыдырап турар кижилер-биле демиселди күштелдиреринiң дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң

ЧАРЛЫЫ

Бистиң чуртувус Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле коммунизм тургузуушкунун калбартырының оруунче кирген. Совет кижилер бүдүрүлгелерде, тудугларда, колхозтарда, совхозтарда, албан черлеринде сорук кириишкин-биле ажылдап, өг-бүлезинге, ниитиге ажыктыг ажылдарны кылып, хоойлу-дүрүмнерни сагып, социалистиг ниити чурттал ганың дүрүмнерин хүндүлеп турар.

Ындыг турбуже-ле хоорайларда болгаш суурларда ак-сеткилдиг ажылдаарын шуут күзевейн турар чамдык кижилер ам-даа бар. Ындыг кижилер ажылдап турар кылдыр көстүр дээш ажылга кыстынып кирип алгаш, а херек кырында күш-ажылчы эвес ажык-кончаалары-биле амыдырап, күрүнеиң күсели-биле, ажылчы чоннарның күсели-биле байыыр чоруктар эвээш эвес, азы ажылдап шыдаар аргалыг тура-ла, шуут каяа-даа ажылдавайын, хоругдап каан аңныыр-тывыш сүрүп, хуунуң чагыгларының бүдүрүкчү ажылдарын, чиижең садыглаашкынны чорудуп, диленип турар болгаш хууда автомашиналарын ажыглаарындан күш-ажылчы эвес орулгаларны тып, ажылчын күжүн хөлезилеп, чайлаг болгаш чер участоктарындан күш-ажылчы эвес орулгаларны ап, хоойлу-дүрүм үреп тургаш тыптынып алганы тудуг материалдарын ажыглап тургаш күш-ажылчы эвес ёзу-биле тыпкан акша-хөреңгилери-биле бажыннар, чайлаглар тудуп турар болгаш ниитилелге удур өске-даа үүлгедиишкиннерни кылып турарлар.

Колхозтарда шак ындыг кижилер колхозчуларга доктааткан чиигелделерни ажыглап алгаш, ак-сеткилдиг күш-ажылдан ойталап, арага тигер чорукту кылып, амыдыралдың маңгысталчак хевири-биле амыдырап, күш-ажылдың сагылга-чурумун сандарадып турары-биле артельдиң ажыл-агыйынга когаралды таварыштырып турар.

Бо ышкаш кижилериң мындыг маңгысчы ёзунун амыдыралы болза арага-дарыга хандыыр, өг-бүленин сандараашкынын болдурар болгаш социалистиг ниити чурттал ганың дүрүмнерин үрээр чоруктарга чедирер болгаш ниитилелдиң туруш чок өске-даа кежигүннеринге багай салдарын чедирип турар.

Бистиң ниитилелде мындыг бужар-бак чоруктуң долузу-биле узуткаттынарынга чедир, ниитилелге удур маңгысталчак идегеттерге удур шиитпирлиг демиселди чорудуп, ындыг кижилерни көөр хөөн чок байдалды болгаш бүгү-ниитиниң бүрүү шавыышкынын тургузары чугула.

Ниитилелге удур идегеттер-биле демиселди күштелдирер дугайында ажылчы чоннарның хөй санныг күзелдерин өөренип көргеш, РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң **доктаадыры болза:**

1. Конституцияда айыттынган эң чугула хүлээлгелерин күүседирин—бодунуң шыдаар шаа-биле ак-сеткилдиг ажылдаарын күзевес, ниитиге ажыктыг күш-ажылдан ойталап, былдаар болгаш чер участоктарын, автомашиналарны, чурттал га шөлдерин кончаачы ёзу-биле ажыглап тургаш, күш-ажылчы эвес ажык-кончаа тып ап турар азы маңгысталчак ёзу-биле амыдыраар аргаларны оларга берип турар ниитилелге удур өске-даа үүлгедиишкиннерни кылып турар назы четкен болгаш ажылдап шыдаар кижилерни районнарның (хоорайларның) улус судтарының доктаалын ёзугаар: күш-ажылчы эвес ёзу-биле тыпкан, эт-хөреңгизин хавырбышаан, тускай аңгылаан черже ийиден беш чылга чедир хуусаалыг көжүрер болгаш айыткан черинге баарга күш-ажылга ыяавыла хаара тудар деп дүрүмчүдер.

Чүгле ажылдаан болуп көстүр дээш бүдүрүлгелерге, күрүнеиң азы хөй-ниитиниң албан черлеринге ажылдап кирип, колхозтар кежигүннери болуп алгаш, ажылчыннарның, колхозчуларның болгаш албан-хаакчыларның артык эргелерин ажыглавышаан, херек кырында күш-ажылдың сагылга-чурумун сандарадып, хуу чагыгларны хүлээп алыр ажылдар кылып, күш-ажылчы эвес ёзу-биле тыпкан акша-хөреңги-биле чурттап, азы амыдыралдың маңгысталчак хевири-биле чурттаар арганы оларга берип турар ниитилелге удур өске-даа үүлгедиишкиннерни кылып турар кижилерни районнуң (хоорайның) улус судунуң доктаалының ажылчы чоннар коллективтериниң бүдүрүлгелерге, цехтерге, албан черлеринге, организацияларга, колхозтарга болгаш колхозтар бригадаларынга үндүрген шиитхелин ёзугаар үстүнде айыткан хемчеглерге шиидер.

Маңгысталчак ёзу-биле амыдырап турар кижилерге хөй-ниити организациялары болгаш күрүне органнары сагындырып турда-ла, оларга айыткан хуусаа дургузунда ак-сеткилдиг күш-ажылдың оруунче кирбейн барганда ынчан ону өскээр көжүрер дугайында районнуң (хоорайның) улус суду доктаалды азы хөй-ниити шиитхелди хүлээп алыр.

2. Ниитиге ажыктыг күш-ажылдан ойталап, былдаар болгаш амыдыралдың ниитилелге удур маңгысталчак хевири-биле чурттап турар кижилер дугайында районнуң (хоорайның) улус судунуң доктаалы шуут күштүг болгаш чиигелде дугайында хомудал турбас үжүрлүг.

Көжүрер дугайында хөй-ниитиниң шиитхелин ажылчы чоннар депутаттарының район (хоорай) Совединиң күүсекчи комитеттери бадылаар болгаш ооң шиитпири шуут күштүг болур.

3. Милицияның болгаш прокуратураның органнары болза боттарында бар материалдарны ёзугаар, күрүнеиң болгаш хөй-ниитиниң организацияларының эгелээшкинин болгаш хамаатыларның билдириишкиннерин ёзугаар, ниитилелге удур маңгысталчак ёзу-биле амыдырап чоруур кижилерни илерелер база оларга хамаарышкан байдалдарны хынаар үжүрлүг. Материалды хынаанының соонда ону прокурорнуң чөпшээрели-биле кады районнуң (хоорайның) улус судунче азы ажылчы чоннарның коллективинче чугаалажып көөрү-биле чорудар.

4. Бир эвес амыдыралдың маңгысталчак хевири-биле чурттап турар кижилер дугайында материалдарны хынап көрүп турганының үезинде, ооң кылган үүлдеринде кем-херек үүлгедиишкиннериниң барымдаа-демдектери илерей бээр болза ындыг кижи дугайында херекти прокуратура органнарынче чорудар үжүрлүг.

5. Көжүрер дугайында районнуң (хоорайның) улус судунуң доктаалын, а ол ышкаш хөй-ниитиниң шиитхелин милиция органнары боттандырып күүседир.

Көжүп четкен черинге баргаш, күш-ажылдан ойталаар кижилерни милиция органнарының киирип келгенин ёзугаар районнуң (хоорайның) улус суду ажыл төлевириниң 10 хуузун тыртпышаан, эдип чазаар ажылга киирер, а эдип-чазаар ажылдан ойталаан таварылгаларда суд чери ол шиитпирин РСФСР-ниң Кеземче херээниң 28-ки үүлүнде айытканын ёзугаар хосталгазын казып шиидип болур. Эдип-чазаар ажылдың болгаш хосталгазын казытканының хуусаазы көжүрткениниң хуусаазынга киир санаттынмас.

Көжүртүпкен черинден азы көжүп бар чорааш орук ара дургуннаар болза РСФСР-ниң Кеземче херээниң 186 үүлүн ёзугаар буруудадыр.

6. Бир эвес көжүрүүшкүнге таварышкан кижи үлегеряг сагылга-чуруму-биле болгаш күш-ажылды аксеткилдиг ёзу-биле көрүп, бодунуң эттингенин бадыткаар болза көжүрткен кижиниң мурнунда чурттап турган черинiң ажылчы чоннар депутаттарының район (хоорай) Совединиң күүсекчи комитединiң чөпшээрелин ёзугаар, көжүртүп келген черинiн хөй-ниити организацияларының, районнуң (хоорайның) улус судунуң дилээн ёзугаар, көжүрүүшкүннүң хуусаазының чартыындан эвээш эвес кезии эрткенде, хуусаазындан эрте хостаттынган туруп болур.

7. Бо Чарлыкта холбашкан эргежок чугула хемчеглерни чорударының дугайында доктаал үндүрерин

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелинге дагзыр.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **Н. ОРГАНОВ.**

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары **С. ОРЛОВ.**

Москва, 1961 чылдың май 4-те.

КУБАНЫҢ АНЫЯКТАРЫНЫҢ ТӨЛӨӨЛЕРИН Н. С. ХРУЩЕВТУҢ ХҮЛӨӨП АЛГАНЫ

Май 4-те ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинiң Даргазы Н. С. Хрущев Кубаның аныяк тура халыкчыларының ассоциациязының төлөөлерин хүлээп алган, ооң составында ассоциацияның президентизи Джоэл Иглесиас (төлөөлерниң удуртукчузу), Клаудио Рамос, Нельсон Гутьерес, Андрес Родригес, Эдди Эрнандес болгаш Мильтон Макдональд.

Н. С. Хрущев биле төлөөлерниң кежигүннериниң аразында болган беседа чүректиң онза ханыышкынының байдалынга болуп эрткен. Н. С. Хрущев Кубаның маадырлыг аныяктарынга изиг байырны дамчыткан болгаш революстуг Кубаның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш күш-ажылга болгаш демиселге эң дээре чедиишкиннерни чедип алырын күзээн.

Беседага ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары С. П. Павлов, ССРЭ-ниң аныяктар организациязының комитединiң даргазы П. Н. Решетов, «Комсомольская правда» солуннуң кол редактору Ю. П. Воронов олурушкан.

Совет журналистериң төлөөлери АКШ-че ужудуп үнүпкен

МОСКВА. (СЭТА). Совет журналистериң төлөөлери солуннар редакторларының америк ниитилели-биле солчулганы кылыр чурумну ёзугаар май 4-те АКШ-че ужудуп үнүпкен. Төлөөлерни ССРЭ-ниң журналистер Эвилелинiң баштаар черинiң секретары Б. С. Бурков баштап чоруур. Төлөөлерниң составында — «Правданың», «Известияның», СЭТА-ның, «Кызыл сылдыстың», «Күш-ажылдың», «Советская печать», «Коммунист», «За рубежом» деп журналдарның төлөөлекчилери бар.

Чеди чылдың үшкү чазы чоруп тур

СТАВРОПОЛЬ. Кукурузаның массалыг тарылгазы Ставропольда эгелээн. Күзүн аңдаргаш, болур-чогууру-биле чемишчиткен болгаш культивастаан баштайгы он-он муң гектар черлерге кукурузаны механизаторлар тараан. Бо чылын крайга кукурузаны бир миллион гектар черге тарыыр деп турар.

АЛМА-АТА, Казахстанның совхозтарында болгаш колхозтарында тарылганың темпилери өзүп турар. Эрткен чылдың бо үеви-биле дөгнээрге бо чылын кызыл-тасты бир миллион ажыг гектар черге хөйнү тараан.

Бо культураның тарылгазын Кур черлер крайының барык бүгү районнары чорудуп турар

Мурнуу-Казахстан, Джамбул. Барыын-Казахстан, Кзыл-Орда болгаш Алма-Ата областарның механизаторлары кызыл-тасты пландан ажыр барык 100 муң гектар черге тараан.

ИЖЕВСК. Удмуртияның тараажылары бо чылдың чазынында мал чеминге хереглээр чигир свёклазының тарылгазын бир-ле дугаарында массалыг эгелээн. Свёкла дугайында бүгү-ле сагыш салыышкынын механизастаттынган звеноолар боттарынга алган.

(СЭТА).

ХОВУЛАРДА АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРНИҢ ДУГАЙЫНДА САГЫШ САЛЫРЫ—КОЛ ЧҮҮЛ

☆ ☆

Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң ийиги трактор бригадазы Саргал ховузунда ажылдап турар. Ында механизаторларның эки ажылдаарынга таарымчалыг байдал тургустунган. Чаа солуннар үргүлчү кээп турар, шыдыраа, биллиард база бар, а повар И. Стародумова амданныг чемни агрегат бүрүзүнге чедирип берип турар.

Чурукта: повар И. Стародумова нормазын 175 хуу күүседип турар мурнакчы тракторист А. Брагинге дүштеки чемни эккелген.

Фотозу Г. Сиротиннии.

2.155 гектар

«Искра» колхоз часкы хову ажылын Чөөн-Хемчик районда соңнап эгелээн болзажок, ажылдың темпизин элээн дүргедеткен. Ооң уламындан 1.400 гектар кызыл-тас планын май бирде 2.155 гектар кылдыр чашкан. Эрте чажар өске-даа культураларның тарылгазын база чедиишкинниг дооскан.

Ажылдын бүдүнгүрү, эки шынары дээш чарыш механизаторларның болгаш хову ажылында тараажыларның ортузунда калбарган. «ДТ-54» тракторнуң башкарыкчызы эш Докпак хүнде 36 гектарның ортунга 45 гектарны чаштырып турар. Ооржак Сорулга оон база хожудавайын турар. Илиртелгеде Монгуш Сундуй-оол, Ондар Кошкар-оол олар 1,5—2 норманы күүседип турарлар.

Чуртка тараа бүдүрерин улам көвүдедири дээш кичээнгейни улгаттырбышаан, кукуруза, чигир свёклазы ышкаш ындыг чугула культураларның олуртулгазын калбартырынче, картофель болгаш ногаа ажылын хөгжүдеринче база улуг сагыш салып турар.

М. ЧАМЫЯН.

Шупту суггаттыг

СУГ-АКСЫ. «Сүт-Хөл» совхозтуң Бора-Тайга салбырында часкы хову ажылы улам калбарып турар. Эрте чажар культураларның тарылгазын доозупкан: 1500 гектарның орнунга 1560 гектарны чашкан. Бора-Тайга көдээ Советтиң даргазы М. Даржайның редакцияга дыннатканы болза:

— Тараа культураларының чажылдазын үргүлчүлевишаан, бистиң участокта мал чеми культураларның тарылгазын калбартырынче база чугула кичээнгей салдынып турар. Кукурузаны 130, чигир свёклазын 5 гектарга олуртур. Үнүшке таарымчалыг шөлдер шилиттинген, ында 1600 тонна өдекти сөөрткен. Хөй болгаш чаңгыс чылдыг сигеннерни 800, зеленканы 400 гектарга тарып эгелей берген.

Шекпээрниң тараажылары

Чаа тургустунган ажыл-агыйны эде организастаар талазы-биле чамдык бергелер турзажок, «Шекпээр» совхоз часкы хову ажылын багай эвес чорудуп турар. Эрткен чайын андартынган шөл чүгле 1500 гектар турган, а бо чылын ниити тарылга шөлү сес муң гектар чедип турар. Мооң үжүрүндүн шөлдү удур андарып тарыыр чорук хову ажылынга элээн бергелерни таварыштырып турары билдингир.

Күш-ажылды шын организаставышаан, техниканы чөп ажыглаанындан «Шекпээр» совхоз эрте чажар тараа культураларын апрель 30-де чажып дооскан. Тодаргайлаарга, 3600 гектарның орнунга 3650 гектар тарыттынган. Бо талазы-биле Аянгаты болгаш Дөн-Терезин участоктарында тараажыларның эки көрүүзүглерин демдеглээри чөпүү.

Үнүшке чернiң чогуур шыгы улуг ужур-дузалыг. Бо талазы-биле 1500 гектарның шыгын базырып илиртеен, 758 гектарны суггарып тараан, часкы болгаш чайгы суггарылдага бугалар белеткээринче чугула кичээнгейни салып турар.

Бо хүннерде совхозтуң шөлдеринде 35 тракторлар ажылдап турар. Техникага камныг, ону шын башкарып билер кадрлар-биле совхоз бүрүн хандыртынган. Ажылдың хүн нормазын 170 хуу чедир күүседип турар Карбы, Анай-оол, Кара-оол, Калдар-оол, Кан-оол ышкаш механизаторлар хөй.

Тараа культураларының чажылдазын чорутпушаан, хөй болгаш чаңгыс чылдыг сигеннер тарылгазын база эгелээн.

М. ЧУЛЬДУМ.

Таарымчалыг байдал тургустунмаан

«Улуг-Хая» совхозтуң Көк-Чыраа, Кара-Тей, Бора-Оорга болгаш өскедаа тараалан шөлдеринде часкы хову ажылы калбарган болгаш түлүктээшкин-биле чоруп турар. Трактористер Д. Дуганбай, Т. Кара-оол, А. Бюрбю, Ш. Дунгар-оол олар шык базырыышкынын эгелээнден бээр хүнде үлүг нормазын 150—180 хуу күүседип, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап турарлар. Баян-Кол, Арыг-Бажы, Хендерге, Эжим, Дёмир-Суг шөлдеринде тараа чажары түлүктээн. Ол шөлдерде баштайгы муң гектар тарыттынган. Ооң иштинде 2759 гектар кызыл-тас, 192 гектар сула, 57 гектар арбай тус-тус чаштынган.

Кара-Тейниң, Бора-Оорганын, Арыг-Бажының тараа шөлдеринде хову турлагларын дерээни, ниитиниң чемненилгезин организастааны бүгай. Ооң-биле кады, совхоз төвүнден ырак Хендерге болгаш Улуг-Хемнин ол чарында Демир-Суг, Эжим ышкаш черлерде турлагларда механизаторларнын болгаш тараажыларнын чурттаарынга таарымчалыг байдал тургустунмаан. Ол черлерде бригадирлер Чичулин, Сюмбюр, Кысыгбай олар ажылды четпес организастаарындан ангыда, ажыл-ишчилернiн амыдырал-чурттал газынга база кичээнгей салбайн турарлар.

К. ДОРЖУКАЙ.

Агитас-массалыг ажылды күштелдирер

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлери, көдээ ажыл-агыйны улам дүрген хөгжүдер талазы-биле эш Н. С. Хрущевтуң айтыышкыны бүгү улустуң политиктиг болгаш ажыл-ишчи инициативин улам көдүрүп, партияның XXII съездизинге чедиишкинниг ужуражыр дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжын чуртка калбартхан.

Тыва областың ажылчы чоннары, ылаңгыя көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери бүгү улустуң бо чарыжынга калбаа-биле киришпишаан, чер ажылының культуразын бедидер, ооң доктаамал болгаш бедик дүжүдүн алыр, мал бажын өстүрер болгаш ооң продуктулуун бедидер талазы-биле бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алганнар.

Ам үеде ол хүлээлгелерни күүседириниң эң харыысалгалыг болгаш чугула ажылы, часкы тарылга ажылы, областың колхозтарының болгаш совхозтарының шөлдеринде хайыышкынныы-биле түлүктеп чоруп турар.

Часкы тарылганы агротехниктиг бедик деннелге чорудары дээрге-ле чүгле бедик дүжүт дээш эвес, харын бүгү чүзүн малга быжыг чем баазазы, хөй эьт, сүт, дүк болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларының элбекшили дээш демисел деп чүвени көдээниң бүгү ажыл-ишчилери тода медереп билип турар. Ынчангаш бо чылдың часкы тарылгазы бистиң обласка эрткен чылдаазындан эрте-даа, организас талазы-биле бедик байдалда эгелээн болгаш чоруп турар.

Областың көдээ ажыл-ишчилериниң кызымаккай күш-ажылының башгайгы өөрүнчүг түүнели чедип алдынып турар. Чөөн-Хемчиктиң тараажылары болгаш механизаторлары эрте тарыыр культураларның, ооң иштинде кызыл-тастың чажылгазын май бириниң байырлалынга уткуштур доозуп, делегейниң ажылчы чонунуң ол улуг байырлалынга багай эвес белектиг ужурашканнар. Ол ышкаш Бай-Тайга, Барыын-Хемчиктиң болгаш Тес-Хемниң ажыл-ишчилери, Каа-Хемниң «Коммунизмче орук» колхозу кызыл-тастың чажылгазын доосканнар.

Тараның бедик дүжүдүн хандырар дээш демиселге, бир хүнде 102 га черге үрезин чаштырган Таңдының «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң тракторизи Василий Безбородкин, база хүнде 97 ганы чаштырган «Тиилелге» совхозтуң тракторизи Сергей Ондар болгаш өске-даа он-он ындыг эрес-шудургу ажыл-ишчилер илереп, мурнакчыларның хүрээлеңи улам калбарып турар.

Чеди чылдың үшкү чылының ажыл-агыйжы аажок улуг көдүрлүүшкүнүнүң чазы көдээ ажыл-агыйда бар курлавырларны немей тыварының, ажыглаарының талазы-биле чоннуң чогаадыкчы, бот-тывынгыр инициативазын улам бедиткен. Чөөн-Хемчиктиң «Октябрь 30 чылы» колхозтуң бүгү хойжулары боттарының бар аргаларын болгаш курлавырларын санап көргеш, 1961 чылда колхозтуң бүгү хойжулары ниитизи-биле төрүүр 100 хойга онааштыр 135-тен эвээш эвес хураганны, бир хойдан-на 2 кг дүктү кыргып алыр деп бедиткен хүлээлгени алганын СЭКП обкомунуң бюрозу чоокта чаа үүлдүгзүнүп көрбүшаан, ол мурнакчы эгелээшкинни областың колхозтарынга, совхозтарынга нептередир талазы-биле пропаганда, тайылбыр ажылын калбартырын райкомнарга, колхозтар, совхозтарда партия организацияларынга сүмелээн.

Серпуховчуларның эгелээшкини, ажылдың мурнакчы аргазы бөгүн—новаторнуу, даарта — коллективтин болур деп чаагай лозун областың ажыл-ишчилериниң изиг деткимчезин албышаан, улам калбарып турар. Маңаа партийжи пропаганда болгаш агитас-массалыг ажыл, ылаңгыя ажылдың мурнакчы аргаларын пропагандылап нептередири чугула рольду ойнаан.

Бо талазы-биле Каа-Хем районнуң партия организациязы элээн эки ажылдарны кылган болгаш кылып турар. Бо талазы-биле Ленин аттыг колхозтуң партия организациязының (секретары эш Долгов) часкы тарылга үезинде ажылын демдеглеп болур. Ол организация часкы тарылга үезинде масса политиктиг ажылдың планын баш бүрүнгаар чогааткаш, бадылаан турган. Агитаторларны бригада, ферма, агрегат бүрүзүнге быжыглаан, хана солуннарны, агитхуудустарны, көскү агитацияны организастаар, кылыр харыысалгалыг кижилерни томуйлаан, лекция, беседалар чорударының, солун номчулгазы организастаарының, база кино, концерт көргүзүглериниң планын кылган. Баш бүрүнгаар бодамчалыг, шын планны тургусканындан ол ажыл херек кырында чедиишкиниг боттанып, ажыл-ишке бодунуң үре-түүнелин берип турар.

Областың колхозтарында болгаш совхозтарында партия организацияларының колдуу шак ынчаар ажылдап турар.

Ооң-биле кады, чер-чер Советтеринге соңгулдалар эртери билек-ле, агитпунктуларның, агитколлективтериниң ажылын ала-чаягаарлаашкынче киирип, харын-даа часкы тарылга үезинде агитас-массалыг ажылды сула организастаан партия организацияларының база барын айтыры чугула.

Чижээ, Бин-Хемниң «Өөк» совхозта агитпункт (парторг эш Суров) соңгулда эртери билек-ле ажылын соксаткан, Бай-Тайгада «Тээли» совхозтуң партия организациязы (секретары эш Биче-оол) ында тарылга түлүктеп эгелей берген турда-ла агитас-массалыг ажылының планыдаа чок, хана солун, агитхуудустар-даа, көскү агитация үүлү-даа чамдык хову турлагларында чок, агитаторлар-даа четче ажылдавайн турган. Мындыг чижектерни хөйну айтып болур.

Партийжи пропаганда болгаш агитас массалыг ажылдың шак мындыг чавыс деннелде байдалы-биле эптежин олуруп болбас.

Партияның XXII съездизинге чедиишкиниг ужуражыр дээш соцчарышты улам калбартыр, ажылдың мурнакчы аргаларын пропагандалап нептередиринче кичээнгейни күштелдирер болгаш часкы тарылга ажылын организастыг дооспушаан, улаштыр-ла ооң чайгы ажаалдазы дээш, ылаңгыя суггарылгаже, чайгы чер аңдарылгазынче, чайлаглаашкынны шын организастаарынче, сиген кезилдезинге белеткелче агитас-массалыг ажылдың, бүгү агитаторларның кол кичээнгейин угландырары чер-черде партия, комсомол организацияларындан шыңгыы негеттинип турар.

Кыска үеде дооскан

ТУРАН. «Өөк» совхозтуң шөлдеринде часкы хову ажылы массалыг калбарган. Күш-ажылды шын организастап, техниканы чөп ажыглаанының түүнелинде совхозтуң тараажылары кызыл-тас культуразының планын кыска үеде 102,7 хуу күүседткен. Тодаргайлаарга, майның 3-ке чедир ол чугула культураны 3900 ажыг гектарга тараан.

Кызыл-тастың чажылдазын үргүлчүлевишаан, өске тараа культураларының планын база долдур болгаш ажыр күүседиринге механизаторлар чүткүлдүг ажылдап турар. Ажыл нормазын хүн бүрү доктаамал ажыр күүседип турар А. Петров, С. Март-оол, В. Карамышев, И. Кенден, М. Сержиң ышкаш мурнакчыларны хөйну айтып болур.

Кукуруза, чигир свёклазы, картофель болгаш ногаа олуртулгазынга белеткел база багай эвес чоруп турар. Ол культураларга таарымчалыг шөлдер белеткеттинген, чемишчидилгелерни четчири-биле сөөртүп турар.

Таңды районда «Кызыл партизан» совхоз бо чылын 18 муң ажыг гектар черни тарыыр. Совхозтуң Кызыл хоорай чоогунда № 4 бригадазы кур черде турар. Ында тракторист Василий Тадазаковтуң агрегады мурнакчыларның одуруунда.

Чурукта: авто-чүдүрүкчү-биле сеялкаларже үрезин уруп турары. Тырыкны иштинде—В. Тадазаков.

Фото О. Самбый-оолдуу.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Шүгүмчүлелдиг саналдарны амыдыралга боттандырар

1960 чылда районнуң коммунистериниң отчёт-сонгулдалыг хуралынга болган шүгүмчүлелдиг саналдарны күүседир талазы-биле СЭКП райкому болгаш партия организациялары алаян хемчеглерни боттандырган. Ол саналдарны күүседири-биле холбашкан айтырыгларны райкомнуң бюрозунга, партия хуралдарынга чугаалажып келген. СЭКП райкомунуң ажылдакчылары боттарының практиктиг ажыл-чорудулгазын коммунистериниң шүгүмчүлелдиг саналдарын күүседиринче угландырган, партия эге организацияларының ажылынга практиктиг дузаны чедирип турарлар.

Бистиң Өвүр районнуң ажылчы чоннары, бүгү коммунистери СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырып, партияның XXII съездизинге уткуштур социалистиг чарышты калбартпышаан, бо чылдың баштайгы кварталында күрүнеге эвт садар хүлээлгезин 119,5 хуу күүседткен болгаш малдың чаш төлүн менди камгалап ап турар. «Кызыл тук» колхоз (даргазы коммунист эш Седен, партия организациязының секретары эш Баазан) мал ажылының продуктуларын күрүнеге садар талазы-биле социалистиг хүлээлгелерин баштайгы кварталда ажыр күүседткен. Ол колхоз сүт садар планын 133,8 хуу, эвт садарын—103 хуу күүседткен, СЭКП райкомунуң болган райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун чаалап алган.

Коммунистериниң берген шүгүмчүлелдиг саналдарын күүседир талазы-биле ол колхозта партия организациязының чоруткан хемчеглериниң түңнелинде үстүнде дээре көргүзүүлер чедип алдынган. Мал ажылының продуктуларын бүдүрер талазы-биле колхоз өске көдээ ажылагый артельдериниң эрткен чылын хожудап турганын коммунистер шыңгыы шүгүмчүлээн. Оны барымдаалааш, артель баштаар чери болгаш партия организациязы мал ажылынче кичээнгейни күштелдирген, фермаларже коммунистерни база комсомолчуларны немей чоруткан, мал ажылының айтырыгларын колхоз баштаар черинге болгаш партбюрога, коммунистериниң хуралдарынга доктаамал чугаалажып турар апарган. Коммунист хойжу эш Дамдың 219 хоюнун хураганын менди алган. Партия чырыдыышкынының системазында тодаргай экономика өөренир бөлүмнүн пропагандизи эш Комбу кичээлдерни колхозтуң амыдыралы болгаш сорулгалары-биле сырый холбаштырып, көдээ ажыл-агый экономиказының дугайында быжыг билигни дыннакчыларга берип турар.

«Коммунизмче орук» көдээ ажылагый артелиниң болгаш өске-даа колхозтарның коммунистери, бүгү ажылышчилери Сибирьниң көдээ ажылагый мурнакчыларының Чөвүлел хуралының Кыйгырыын, аңаа эш Никита Сергеевич Хрущевтуң чугаазын боттарының хуралдарынга чугаалажып, ханызы-биле өөренип, улам бедиткен хүлээлгелерни алганнар. Ол чугула документилерни чүгле чугаалажып көрген эвес, харын ажылда бар четпестерни илередип, оларны шиитпирлиг чайладыр хемчеглерни ажылдап кылган. Малдың чайгы семиртилгезин дээре организастаар, одарны чеп ажыглаар дугайында коммунистериниң район хуралынга онзалап айыткан. Ону барымдаалааш, колхозтар баштаар черлери болгаш партия организациялары 1961 чылдың чайынында малды чайлагладып семиртириниң планын ажылдап кылгаш, бадылаан, чайлагларга чорудар организастыг болгаш культура-массалыг хемчеглерни чогааткан, малчыннар хүнүн эрттиреринге, малчыннарга киноларны, концерттерни массалыг көргүзерин ында тодаргай айыткан.

Көдээ ажыл-агыйның айтырыгларын партия, совет ажылдакчылары хандыр өөренген турарынче чугула кичээнгейни коммунистериниң район хуралы угландырган. Малды тарып боозадырының бөдүүн аргаларын районнуң удуртур ажылдакчылары шинээдип алзын дээш 15 кижи киржикчилиг тускай курсту бо чылдың апрельде организастаан. Ол курстуң дыннакчылары өөредилгени практика кырынга доосканы.

Аныяктар ортузунга кижизидилге ажылын бедик деңнелге тургузарын коммунистериниң хуралы негээн. Оны барымдаалааш, комсомол ажылының дугайында айтырыгларны СЭКП райкомунуң бюрозунга болгаш партия хуралдарынга чугаалажып келген түңнелинде районнуң комсомол организациязының ажылынга чамдык эжижидилге чедип алдынган. Черче комсомол хуралдары доктаамал болуп турар апарган. Артель бүдүрүлгезинге комсомолчуларның киржилгези күштелген. Комсомолчуларның кукуруза өстүрер 3 звеноларын тургускан, олар бо чылын кукурузадан бедик дүжүт дээш белеткел ажылдарны баш бурунгаар хынамчалыг доосканнар.

Райпода болгаш Хандагайты ортумак школазында партия эге организацияларының ажылында четпестерни коммунистер шыңгыы шүгүмчүлеп, ол организацияларның ажылын эжижидерин негээннер. Ында партия организацияларын быжыглаар, оларның ажылын бедик деңнелге тургузар талазы-биле ап чоруткан организастыг хемчеглериниң түңнелинде ында партия ажылы сөөлгү үеде элээн эжижээн, коммунистериниң хуралдары доктаамал болуп турар апарган.

Коммунистериниң шүгүмчүлелдиг саналдарын күүседир талазы-биле чамдык партия организациялары кошкак ажылдаан. Чижээ, колхозчулар, ыланғыя малчыннар ортузунга масса-политиктиг ажылды улам күштелдирер дугайында коммунистериниң чагыын «Торгалыг» колхозта партком (секретары эш Кечил-оол) кошкак күүседип келген. Эрткен чылдың дөртү кварталында ол партком план чокка ажылдаан, ооң түңнелинде парткомнуң бюрозу болбайн, артель бүдүрүлгезиниң чугула айтырыгларын шиитпирлээри саадап турган. 1961 чылдың баштайгы кварталында план өзугаар 6 айтырыгны партбюрога чугаалажыр турган, чүгле чангыс айтырыгны көрген.

Аныяк коммунистер-биле ажылды ол партком эң четпес чоруткан. Ооң түңнелинде партия хүрээлеңи колхоз будуңулгезиниң мурнакчыларындан барык өспейн турар. СЭКП кежигүнүнге кандидат Д. Шивитпаа партия Уставының 18 күүлүн өзугаар кандидаттан үндүткен. Колхоз төвүнде партияның агитация ажылын сөөлгү үеде кошкаткан, бажыңнарда быжыглаан агитаторлар доктаамал ажылдавайн турар, сүт-бараан фермаларынга көскү агитацияны четпес организастаан. Бо бүгү четпестериниң түңнелинде ол колхоз бо чылдың баштайгы кварталында күрүнеге сүт садар планын чүгле 51 хуу күүседткен. Мурнунда шыырак ажылдап келген хөй кежигүннүг улуг парткомну СЭКП райкомунуң талазындан улам тодаргай удуртур турбуже, аңаа удуртулганы кошкатканын демдеглээр херек,

Кадрлар-биле ажылды эжижидеринче, ыланғыя кадрларга негелдени күштелдиреринче онза кичээнгейни отчёт-сонгулдалыг район хуралынга санал берген коммунистер угландырган. Бо талазы-биле кылдынган ажылдар бар-даа болза, четпестер бүрүн чайлаттынмаан. Районда көдээ ажыл-агый продуктуларын хүлээп алыр черниң ажылынга шыырак, ак-сеткилдиг кадрларны шилиир ажыл амга чедир боттанмаан. Мал хүлээп алыр пунктуның эргелекчизинге арагчы М. Доржуну амга чедир ажылдатпышаан турар.

Улусчу эки-тура дружиналарының ажылынче кичээнгейни күштелдиреринде коммунистер негээн. Ынчалзажок, эки-тура дружиналарының район штабының начальниги эш Анайоол штабтың ажылын амга чедир өзулуг эде тургуспаан. Саглыда, Солчурда болгаш Хандагайтыда эки-тура дружиналары барык ажылдавайн турар.

Коммунистериниң берген шүгүмчүлелдиг саналдарын күүседири—СЭКП райкомунуң болгаш партия организацияларының эң чугула хүлээлгелериниң бирээзи.

М. СЕРЕН-ДОРЖУ,
СЭКП райкомунуң оргкилдизинин эргелекчизи.

Николай Клочко — көдээ ажыл-агый транспортунуң автобаазазынга ам тос чыл ажылдаан. Ол, корбюратор септээринин хүн бүрүдеги ажыл нормазын 120—180 хуу күүседип турар.

Чурукта: Н. Клочконуң септелге кылып турары.

Фото С. Феоктистовтуу.

КОНДУКТОРЛАР

Елизавета Дроздова — Кызылдың пассажирлер АТК-зының эң дээре кондукторларының бирээзи. Ону хоорайның дыка хөй чурттакчылары эки билир. Ол, бодунуң шилип алган мергежилинге ынак, ажылдың культуразы дээш демисежир турар болгаш эллдек-эвилең, хөй-ниитинин ажылынга идепкейлиг.

Дроздованың ажылдап турар автобузу үргүлчү арыг. Шимчэшкин графигин үргүлчү сагыш турар болгаш ай санында планын ажыр күүседип турар. Май мурнунуң чарыжынга киришкеш, апрельдің планын 102 хуу күүседткен.

Аныяк кондуктор Валентина Маковецкая база-ла эки ажылдап турар. Валентина ажылче үнериниң даалгазын дежурный диспетчерден алган дораан-на автобустуң арыгшеверин хынап, үүрмек көпеектерни белеткеп алыр. Ол эртер маршрудунда доктаар черлерни эки билир; эртен, кежээ болгаш дүштеки чем үеэинде шалыпкын ажылдаарын чедип ап турар.

Кондукторлар Елизавета Дроздова болгаш Валентина Маковецкая оларның эки ажылын администрация дужаалдарынга элээн каш катап демдеглээн болгаш хүндүлел бижиктер-биле шаннап, АТК-ның хүндүлел самбыразынга киирген.

И. ЦЕЛИЩЕВ.

ЧЕТТИРДИМ

Чүректиң чырга аарыындан аарааш, эрткен чылдың декабрь айда Кызыл эмнелгезинге келдим. Ынчан аңаа келиримде аарыымның байдалы дыка-ла берге турган. Ол эмнелгеге бо чылдың март айга чедир эмнеткенимниң түңнелинде, берге айыылдыг аарыгдан адырлып экирдим. Ам аал-оранымда чанып келгеш, совхозумда ажылдап тур мен.

Мени эмнеп турган Кызыл эмнелгезинің эмчилери Маргарита Александровна Исаевага, Александра Степановна Киселевага болгаш ол эмнелгениң өске-даа ажылдакчыларынга өөрүп четтиргеним кызыгаар чок улуг.

М. ДАНЗЫН,
Улуг-Хем районнуң «Улуг-Хая» совхозтуң ажылчыны.

Сөзүмге ээ болур мен

Коммунистериниң сеглээн сөзү ажыл-херектер-биле карышпас болур ужурлуг деп Н. С. Хрущевка баштаткан бистиң ленинчи Төп Комитедивис доктаамал өөредип турар. Чүгле бөдүүн колхозчу херрзжен, саанчы эвес, харын Совет Эвилелиниң алдарлыг коммунистиг партиязының кежигүнүнге кандидат болгаш ажылчы чоннар депутаттарының суур Совединиң депутады болган ужурумда ол сөстү кеззде бодап чоруур мен.

Октаргайның делгеминче Ю. А. Гагаринниң ужудуушкуну болза, коммунизм тургузуучулары бүгү совет кижилериниң угаан-бодалының болгаш күш-ажылының түңнели болур-дур. Шак мындыг кайгамчык чаагай үеде совет хамаатызы болуп, чурттап, ажылдап турар аас-кежиктиг кижи-дир мен деп бодап кээримге, ажылга холум улам дыңзып, амыр-дыш чок ажылдап турукса ам кээр-дир.

1960 чылда бир инектен-не 1725 литр сүт саап, хүлээлгемни күүседткен мен. 1961 чылдың бирги кварталында күрүнеге сүт садарының планын бистиң колхозувус 170 хуу күүседткен. Бодум дугайты 1961 чылда бир инектен-не 1750 литр сүт саар деп хүлээлге алган мен. Сөзүмге ээ болур мен. Хамык ужур чаңгыс кижи хүлээлгезин күүседип, мурнакчы болуп турарында эвес. Бөгүн мурнакчыларның чедип алган деңнелин даарта бүгү коллективтии болдурар деп Москва областың Серпуховск районнуң көдээ ажылагый мурнакчыларының чаагай эгелээшкинин сүт-бараан фермазының ажылдакчыларының хуралынга чугаалашкан бис. Мынчангаш кол кичээнгейни хожудап турар саанчыларны мурнакчыларның деңнелинге чедиреринче угландырып турар бис.

Ол сорулганы бо чылын чугаажон күүседип шыдаар бис. Саанчыларның составы колдуунда комсомолчу-аныяктардан тургустунган.

Колхоз клубунуң чанында бот-тывынгыр уран чүүл бөлүмнеринден аңгыда, сүт-бараан фермазында база бир бөлүмнү организастап тургускан. Олар чыл эгезинден бээр колхозчуларга ийи удаа концерт көргүзеннер. Ол бөлүмде бодум база киржип турар болганымда моон соңгаар организастап чорудар концерттериске мурнакчы дуржулганы пропагандалаарын оралдажыр бис.

К. МАТПАДАК,
Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунуң саанчызы.

Сес чыл дургузунда

Таңды районда «Тиилелге» совхоз мурнунда колхоз турганындан бээр Оюн-Яндараа ам 8 чыл дургузунда теве кадарып келген. Ол эң баштай 29 теве хүлээп алган. Чыл бүрү ыңай-бээр чарыгдап база иштики аъш-чемге хереглеп турза-даа, ам 65 баш чедир өстүрүп алган.

Теве болза дук, эвт болгаш булгаар кылыр хөм бээр талазы-биле кандыг-даа малдан чыдып калбас, ыланғыя чүүкке болгаш сөөргүлгеге ооң ажыктын кым билбес боор.

Оюн Яндараа сес чыл иштинде 72 бодаганны доруктургаш, хөй эвтти, дүктү бүдүрген. Бир улуг тевенин дириг дензизи тонна ажып, дүгү 8 кг чедип турарын практика көргүскен. 1960 чылда бир тевени бригадага соларга 500 кг эвтти, 100 кг хире чагны бергенин эш Оюн чугаалаан.

Теве малдың ажаалгазынга хөй аъш-чем кирбес, кажаа-хораа негеттинмес болганда ооң алыр продукциянын бот-үнези чиик, ажыл-агыйга ажыы улуг болуру чугаажок. Оюннуң 65 тевезинге 1960—61 чылдарның кыжынында чүгле бир тонна ажыг саван чарыгдаан. Ынчалза-даа тевелериниң күжү эки. Ынчаарга өске чемнер-биле чемгерген болза оларның күжү ооң-даа артык болуру билдингир.

Оюн Яндараа СЭКП-ниң XXII съездизинге белектиг ужуражыр дээш төрээн тевелериниң 9 бодаганнарын менди доруктуруп, ам 8 бодаган немежирин манап турар. Бодаганнарны доруктурарынга бир айның дун-хүн чок ажаалгазы херек, бир хүн 4 удаа, дүне 2 удаа ыяавыла иезинге эмзирер. Бо улуг ажылды ол шыдамыккайы-биле четтигип күүседип турар.

Маңаа хомуданчыг чүве болза, совхозтуң зоотехниги, мал эмчизи болгаш директору, бригадири дээш кым-даа теве ажылын сонуургаш көрбейн, безин чадаарда теве кадарчызының амыр-мендизин барып айтырбайн турар. Харын сөөлгү үеде ооң ап турган акшазының чартының кызырып каапканын ол хомудап турар.

Теве ажылын кичээнгейге ап, ол дуржулгалыг кадарчының ажылын, санал-оналын өөренип көөрү чугула.

А. ДАВАА.

СОРУК КИРГЕН ТУДУГЖУЛАР

Барыын-Хемчиктиң коммунал хандырылга болгаш тудуг конторазының коллективи төөгүлүг чеди чылдың үшкү чылының бирги кварталында күш-ажылчы чамдык чедишкиннерни чедип алган. Тудуг ажылдарының талазы-биле квартал планы 103,4 хуу, ооң иштинде чурталга тудуунуң планы 157, ыяш белеткелиниң—119,3 хуу күүсеттингилээн. Контораның тудугжуларының мурнунга бо чылын улуг сорулгалар салдынган. Тудуг-монтаж ажылдарының хемчээли эрткен чылбиле деңнээрге барык ийи катап өзер. Бо улуг программаны чедишкиннiг күүседирде эрткен чылдың четпестерин шиитпирлиг чайладыры, тудуг ажылдарын механизастаары, организакчы болгаш политкижизидилге ажылдарын күштелдирери, база янзы-бүрү материалдар-биле хандырылганы эжижидери негеттинип турар. Маңаа хамаарыштыр областың коммунал ажыл-агый эргелелиниң (начальниги эш Гущин) талазындан районнуң чаа тудугларынче кичээнгейни кошкак салып келгенин демдеглезе чогуур. Тудугларга эң кол чугула материалдар болур кадаглар, шифер, шил, будуктар, цемент болгаш өске-даа чүүлдер чедишпес болуп турар. Моон ужурундан тудуг объектилерингe ажылга түр ара-соксаашкыннар удаа-дараа болуп турар. Аар ажылдарны механизастаар талазы-биле ажыл кончуг багай чоруттунуп келген. Кызыл-Мажалык суурда аалчылар бажыңының ийи каът тудугунга кедүртүр кран тускайлап бээр дугайында айтырыгны тургузуп эгелээнден бээр дыка үр үе эрткен. Ынчалза-даа кран амдыгаа чедир чок, а тудугжулар туйбуну ийиги каътче хол-биле дажыглап турарлар.

Партияның XXII съездизинге алдар болдурган социалистиг чарышка киришпишаан, алган хүлээлгелерин бергелерге торулбайн чедишкиннiг күүседип турар бригадаларның, тудугжуларның саны көвүдеп турар.

Аныяк тудугжу К. Ооржакка удурткан бригада квартал планын 217 хуу күүседткеш, чарышка бирги черни алган. Айларның, кварталдарның планныг онаалгаларын доктаамал ажыр күүседип турар мурнакчы тудугжулар О. Удуккай, Көк-оол, Ооржак, М. Сарыглар, Өөржак Кужа, С. Эник-оол, С. Монгуш, М. Демир-оол, С. Кушкаш-оол, О. Өлчей-оол олар күш-ажылга эң бедик көргүзүглерни чедип албышаан, өөрүнге төлептиг үлегер-чижээн көргүзүп турарлар.

Контораның тудугжулары партияның эзлчеглиг XXII съездизинге күш-ажылчы белек кылдыр 828 дөрбелчин метр чурталга шөлүн ажыглалга киирер деп хүлээлгени чедишкиннiг күүседиринге бүзүрелдиглер.

С. КОНЧУК.

Хүр чыл ашкан

ЫЙГЫЛАК. Кыжын хүр чыл ашкан малдың продуктулуу бедик, ооң чаш төлү база боткур болур. Барыын-Хемчик районда «Большевик» колхоз бирги кварталда 60 центнер сүт садар турган, 75 центнерни саткан, а апрельде инектің суткүрү улам-на элбээн. Ийиги кварталда сүттү бүдүрер болгаш садар талазы-биле хүлээлгезин саанчылар ыракта ажыр күүседиринге бүзүрелдиг ажылдап турар.

Колхозтуң шээр малы бо чылын менди болгаш хүр кыштаглаан, ам шупту часкы көктүг одарларда. Эки ажаалда-хайгааралдың түңнелинде бо чазын төрүттүнген 3500 ажыг анай хураган менди доругуп турар. Мал ажылында, ыланғыя ооң чаш төлүн камгалап өстүреринге хойжу эш Дорбуй-оол, өшкү кадарчызы эш Калдар, сарлык кадарчызы эш Биче-оол ышкаш мурнакчылар колхозта хөй.

Социалистиг Армения

О. М. БАГДАСАРЯН,

* * *

Армениянның КП-зының ТК секретары.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы хаанныг Россияның ажылчы чоннарын чүс-чүс чылдарның дарлалындан кезээ-мөңгеде хостаан, ажылчыннарның болгаш тараачыннарның бирги күрүнезин делегейге тургускан. Национал дарлалдың илчирбезин ол үзе шаппан болгаш бистиң чүртүвүстүң кулдандырып чораан улустарынга хосталганы берген.

Совет Армения Октябрьның төрээн оглу. Чүс-чүс чылдарның дургузунда армян улус бодунуң чери дээш, бодунуң төрээн чурту дээш даштыкы эжелекчилерге болгаш дарлакчыларга улуг маадырлыг демиселди чорудуп келген. Октябрь революциязының ачызында ол хосталганы алган. совет улустуң акы-дүнма өг-бүлезинге аас-кежиктиг болгаш өөрүшкүлүг чаа амыдыралды тургузуп эгелээн.

«Закавказьениң республикаларының база Ортаакы Азияның республикаларының-даа, Россияның шаандагы бүгү-ле национал кыдыгларының-даа чижээнден Октябрьның улуг революциязы, бистиң чүртүвүска социализмниң тиилелгези бичe улустарны мөлчүкчүлеринің болгаш даштыкы кулданыкчыларның хыдыышкынындан камгалап алганын бистер көрүп турар бис. Социализм бистиң чүртүвүстүң бүгү-ле улустарының мурнунга улуг-даа база бичии-даа улустарның дең эргезинің болгаш найыралдыыының үндезининге өзулуг чечектелишкининің оруун ажыткан» деп, Закавказья республикаларының көдээ ажыл-агый мурнакчыларының чөвүлел хуралынга Н. С. Хрущев чугаалаан.

Улуг Совет Эвилелиниң дең эргелиг он беш республикаларының бирээзи — Армян Совет Социалистиг Республика болдунуң күрүне болуп догунган келгенинің болгаш Армениянның Коммунистиг партиязының тургустунганының 40 чыл оюн бөгүн май 6-да демдеглеп турар.

Ийи делегейниң, черниң ийи чурттарының—Европаның болгаш Азияның кызыгаарынга турбушаан, кажан бир шагда эртеги Чөөн-чүктүң күчүлүг чурттарының бирээзи чораан Армения төнмес-батпас тулчуушкуннарының болгаш халдаашкыннарының чери болуп турган. Бир чаалаа алыкчыларны өскелери солуп турган. Гуннилер, персилер, римчилер, арабтар, византийчилер сельджуктар, моолдар, османнар чуртка өлүмнү болгаш шуурганны таварыштырып турганнар. Бир хоозурадыкчы айыыл эрткен соонда чаа айыылдың диргелиг кээп турганын улус билип турган. Суурлар болгаш хоорайлар база катап үрелип, культура буступ-сандарап, армян ажылчы чоннар өлүп-кырлып турганнар. Үргүлчүнүң аңгы-аңгы дайыннарынга армян улус чүк болганга быдарап, оларның төрээн черин даштыкы дарлакчылар хунаан ап турган.

Дашнактарның тергиделиниң чылдарында армян улустуң салым-чолу улам берге турган. Ол болза армян улустуң амыдыралында эн-не кара хүннер, ооң чүс-чүс чылдардагы төөгүзүнүң ханныг арыннары болган. Совет эрге-чагырга удур англи-француз эжелекчилер Армениянны даяныр пунктузу кылбышаан, дашнактар ону аш-чуттуң чурту, дескеннериниң болгаш өскүстерниң чурту кылганнар. Өлүм болгаш аш—дашнактарның «эргелеп-башкарып» турганы чуртка тергинден турган.

Армян улустуң байдалы шак ындыг чаржынчыг, Армениянның кырынга шак ындыг карангыбүдүүлүк чорук диргелген турган.

Чүгле Октябрьның социалистиг революциязы болгаш Ленинниң тургусканы коммунистерниң партиязы армян улусту чайлаш чок өлүмден камгалап алган, армян улус Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң улуг өг-бүлезинің дең эргелиг кежигүнү болуп, бодунуң төрээн чуртун бир-ле дугаар алган.

Дөртен чыл—төөгүте шоолуг улуг эвес үе, ынчалза-даа армян улустуң амыдыралынга ол болза чүс-чүс чылдар ышкаш ужур-дузалыг. 1920 чылдың ноябрь 29-зу бистиң карангы төөгүвүске эргилдениң пунктузу болган: улустуң чүс-чүс чылдардагы аш-түргелелиниң болгаш чөвуланының эжин мөңгеде хагдынган, катап төрүттүнген чаа амыдыралдың эжин ажыттынган. Армян улустуң төөгүзүнүң совет үеэи болза ооң маадырлыг генийниң, өөрүшкүлүг тургузукчу күш-ажылының ёзулуг катап төрүттүнүүшкүнүнүң үеэи болур.

Эрткен дөртен чылдың дургузунда армян улустуң амыдыралы таныттынмас кылдыр өскерилген.

Совет эрге-чагырганың чылдарында Армениянга амгы үениң социалистиг үлетпүрү тургустунган. 1960 чылда республиканың үлетпүр будуңулгезиниң хемчээли 1913 чылдың деннелин 70 катап ашкан. Дайын сөөлүндеги чылдарда үлетпүрүнүң өзүлдезинин чылда темпизи 14—17 хуу болган.

Армениянның электростанциязы бүгү 1913 чылга дөмейлээрге 1,4 катап хөй электри энергиязын чаңгыс хүннүң дургузунда будуңуп үндүрүп турар. Францияга, Италияга, Японияга болгаш өске-даа хөй-хөй чурттарга бодаарга бисте чоннуң кижи бүрүзүнге онааштыр элээн хөй электри энергиязын будуңуп турар. Химия үлетпүрү, машина, прибор, станок тудуушкуннары, металл ажылдап кылыры, тудуг материалдарының үлетпүрү, ыяш ажылдап кылыр болгаш аъш-чем үлетпүрлери калбаа-биле хөгжүп турар. Бистиң республикавыс ыраккы Сибирьже, Кубаньче, Украинаже, Казахстанче, Кур черниң крайынче, Карелияже, Молдавияже үлетпүр продукциязын чорудуп турар. Армения үлетпүр продукциязының он-он хевирлерин 37 даштыкы чурттарже экспорттап турар.

Армениянның көдээзи таныттынмас апарган. Колхозчу тургузуг көдээге социализмниң тиилелгезин хандырган болгаш армян тараачыннарның чүс-чүс чылдардагы ядыы болгаш түренги чоруун узуткаан. 1919 чыл-биле деңнээрге тараанның, хөвеңниң, картофельдиң, виноградниктериниң тарылга шөлү дыка калбарган, көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүү бедээн. Мал ажылының продуктуларын будуңери дыка өскен. Колхозчу тургузугнуң ачызында бүгү-ле көдээ ажыл-агый ажылдары колдуунда механизастаттынган.

СЭКП-ниң XXI съездизиниң болгаш ТК-ның Пленумнарының шиитпирлерин күүсетпишаан, Армениянның социалистиг ховуларының ажылышчилери дыка улуг чедишкиннерни чедип алганнар. Коммунистиг партия болгаш Совет чазак республиканы Ленин ордени-биле шаннап, Армениянның колхозчуларының, совхозтар ажылчыннарының, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң күш-ажылын бедии-биле үнелээн.

Республиканың улус ажыл-агыйының көдүрлүүшкүнү ажылчы чоннарның амыдыралының материалдыг болгаш культурлуг деннелиниң чайгылыш чок өзүлдезинге улуг идиглиг болуп турар. Ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның боттуг ажыл төлевири чыл санында бедип, колхозчуларның олча-ажыы көвүдеп турар. Социал-культура хемчеглеринге хөй акша-хөреңгини үндүрүп турар. 1960 чылга чедир ол акша-хөреңги 1.646 миллион рубль (эрги акша-биле), азы республиканың күрүне бюджединиң 50,9 хуузу болуп турган.

Ажылчы чоннарның амыдырал-чуртталга байдалын эжижидеринче улуг кичээнгей салдынып турар. Эрткен дөртен чылдарның дургузунда республиканың хоорайларынга 3.325 мун дөрбелчин метр чурталга шөлү туттунган. Ол-ла үеэнин дургузунда көдээге 77 мун чурталга бажыңарын колхозчуларга туткан.

Чоннуң медицина хандырылгазы үндезини-биле өскерилген. 1913 чылда Армениянга чүгле 6 эмнелге чери, 57 эмчилер санаттынып турган. Ам бистиң республикавыста 10 мун чурттакчы бүрүзүнүге онааштыр эмчилерниң саны Турцияга дөмейлээрге ийи катап, Иранга дөмейлээрге 14 катап хөй.

Армян улустуң культуразы хөй-хөй чүс чылдарда төөгүлүг. Ынчалза-даа чүгле Совет эрге-чагырганың чылдарында ол өзүлүг чечектелишкинни алган. Армения калбак бижик-билигниң чурту болу берген, а хаанныг өзу-чурумнуң үеэинде чоннуң 90 хуузу бижик-билиг чок чораан. 1918—1919 чылдарда Армениянга 18 мун өөренникчилерлиг 166 школалар турган болза, а ам республикада—1.200 ажыг школаларда 300 мун ажыг өөренникчилер, 10 дээди өөредилге черлеринде болгаш 38 техникумнарда 37 мун ажыг оолдар болгаш кыстар өөренип турарлар.

Армян улустуң эртеми, чечен чогаалы болгаш уран чүүлү чечектелген. Республиканың эртем төвү—Армян ССР-ниң Эртемнер академиязы элээн каш он-он академиктерлиг болгаш корреспондент-кежигүннерлиг. Республиканың 79 эртем-шинчилел албан черлеринде 4 мун чыгыы эртем ажылдакчылары, ооң иштинде 164 докторлар болгаш 1.502 эртем кандидаттары ажылдап турар.

Армения культура-чырыдыышкын албан черлериниң сырый четкизи-биле шыптынган. Ном, кино, радио, телевидение ажылчы чоннарның амыдыралынче быжыы-биле кирген.

Совет Армениянның амыдыралы мындыг-дыр. Аракстың өске эрининде байдал кандыгыл? Капиталистиг Иран болгаш Турция ооң улуттукчуларының согур политиказының уржуундан америк империализмниң чартык колониялары болу бергеннер. Иранның чонунуң 85 хуузу база Турцияның чонунуң 66 хуузу бижик билбес, турк суурларның 75 хуузунда школалар чок.

Бистиң чедишкиннеривис кайгамчык улуг, ынчалза-даа чедип алган чүүлдерге ооржургавас, чедишкиннерге мензэргенмес деп партия бисти өөредип турар. Большевикчи шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди улам калбартып турган, ажылда четпестерге удур демисежир, чаа, мурнакчы, депшилгелиг чүвеже орукту салыр деп партия кыйгырып турар.

Армениянның ажылчы чоннары оларның чедишкиннери орус болгаш армян улустарының аразында, Совет Эвилелиниң бүгү-ле улустарының аразында ол найырал-биле холбашкан дээрзин билир. Ол улуг найырал эрте-бурунгудан бээр төөгүлүг, ынчалза-даа ол Октябрьның социалистиг Улуг революциязының соонда быжыккан.

Бөгүн, национал байырлалдың хүнүнде, армян улус бодунуң күчүлүг Ада-чурту—Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелинче, Коммунистиг улуг партияже бодунуң кичээнгейин болгаш угаан-бодалын, ханы ынакшылын болгаш өөрүп четтиргенин база катап угландырып турар.

☆ ☆

„СЗН-56“ дээр чаштырар чаа агрегат

Москва. «СЗН-56» дээр чаа агрегатты чаштырылгага ажыглааарга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү барык 4 катап үлгадыр. Ол, бир шактың дургузунда 5 гектар черге үрезинни чаштырар аргалыг.

Бо агрегат кожуп каан үш чаштырар машиналардан тургустунган (ийизи «СЗН-16», а бирээзи—«СЗН-24» дээр). Оларны «ДТ-54» деп тракторбиле сөөртүп ажылдадыр.

Чурттун бүгү-ле черлериниң колхозтарынга болгаш совхозтарынга бо чаа чаштырылга агрегадын ажыглаар.

Чурукта: «СЗН-56» дээр чаа агрегат тур.

Фото **О. Кузьминнии.**
СЭТА-ның фотохрониказы.

☆ ☆

Бодунуң үлүг-хуузун база киирер

Кижи бүрүзү-ле: колхозчу, инженер, ужудукчу, спортчу—кым-даа болза, бодунуң төрээн партиязының эвлчеглиг XXII съездизинге белектерлиг ужуражыр дээш бедиткен хүдэлге-сорулгаларны салган ажылдап турар. Ол чугула ажыл-херекке областың ДОСААФ организациязы бодунуң үлүг-хуузун база киирип турар.

Ам үеде областың бүгү колхоз, совхозтарында, албан-организация черлеринде ДОСААФ эге организациялары тургустунган. Бистиң улус ажыл-агыйывыска, ыланғыя көдээ ажыл-агыйга бедик билиглиг, техниктиг кадрлар хөйү-биле негеттинип турар. Ынчангаш областың ДОСААФ организациязы бодунуң ажыл-чорудулгазын үүгле спорт-биле кызыгаарлавайн, харын улус ажыл-агыйынга техниктиг кадрлар белеткээр талазы-биле ажылды чорудуп турар.

Техниктиг мергежилдерни чедип алырынга эң чугула чүүл болза, техниктиг өөредилгени ажыл шагындан дашкаар үеде организастаары болур. Ындыг өөредилге-биле дүүнгү колхозчу — бөгүн чолаачы азы тракторист атты чедип алыр. Областың ДОСААФ организациязы ажылдавышаан, өөренип турганнардан эрткен чылын элээн хөй чолаачыларны, 201 трактористерни белеткээн. Оларның хөй кезии колхоз, совхозтардан келген кижилер болур. Ажылдавышаан өөренип тургаш, тускай мергежил чедип алганнардан күш-ажылга кызымаан көргүзүп, бүдүрүлге планын ажыр күүседип турарларның саны өскен. Чижээлээргe, Каа-Хем районнуң «Бурунгаар» колхозта чолаачы Салчак Карти, «Өөк» совхозта Игорь Бобров, Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозта Чооду, № 2 чүк АТК-зының чолаачызы Любкин болгаш өскелер-даа хүн бүрүнүң нормазын үргүлчү ажыр күүседип, мурнакчыларның одуруунда чоруп турар.

Бо чугула ажылды боттандырарынга Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик, Таңды, Бии-Хем районнарның ДОСААФ райкомнары улуг ажылды кылганнар. Чижээ, Улуг-Хемниң ДОСААФ организациязы эрткен чылын 63 трактористерни, 38 чолаачыларны, 39 мотоциклчилерни, а чөөн-хемчикчилер 58 трактористерни, 37 чолаачыларны, 15 мотоциклчилерни белеткээн.

Өөредилгеден, ажыл шагындан хостуг үеде техниктиг кадрлар белеткээр элээн каш бөлүүмнер Кызылда ажылдап турар. Облпотребсоюз АТК-зында болгаш облкүүскомнуң ИХЭ-де III класстың чолаачыларын белеткээр курстар, даг экспедициязында болгаш радиодамчыдылга белдиринде радистер белеткээр бөлүүмнер, а көдээ ажыл-агый техникумунда, санитар-эпидемия станциязында, № 3 школада мотоцикл өөренир курстар ажылдап турар.

Ындыг-даа болза улус ажыл-агыйынга техниктиг кадрлар белеткээр ажылдың чугулазын амдыгаа чедир үнелеп көрбейн турар ДОСААФ райкомнары болгаш организациялары бар. Анда Барыын-Хемчик, Каа-Хем, районнарның ДОСААФ комитеттери «Сүт-Хөл» совхозта эге организация хамааржыр. Барыын-Хемчик районга ДОСААФ шугуму-биле чолаачыларны, трактористерни, комбайнерлерни, мотористерни белеткеп болурунуң бүгү аргалары турган. Ында 2 автоажыл-агый чери, СТС кежээки өөредилгени организастаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп турдала, ДОСААФ райкому оны ажыглавайн, харын ажылга шүшпенин көргүзүп, материалдыг база болгаш башкылаар кижилер дилеп турда-ла кышкы үе эрте берген.

Каа-Хемниң ДОСААФ райкому «Коммунизмче орук», «Кызыл тук» болгаш «Тиилелге» колхозтарга чолаачылар белеткээр курстарны ажыткан. Ынчалза-даа чангыс-даа курс өөредилгени дооспайн, ара сандаран калган. Оны биле тура ДОСААФ райкому өөредилгени организастап шыдаваан.

ДОСААФ комитеттериниң инициативазын ёзугаар организастаан курстарга болгаш бөлүүмнерге областың ДОСААФ организациязының бүгү кежигүннериниң 10 хуузу техниктиг мергежилдерни чедип алган турар сорулганы ДОСААФ-тың область комитединиң чоокта чаа эрткен пленуму салган. Ол ышкаш, бодунуң районунга техниктиг мергежилдиң чеже хире кадрлары негеттинип турар болдур, оларны ажыл-шагындан хостуг үеде массалыг-биле белеткээрин ДОСААФ организацияларының эң чугула сорулгазы кылдыр салган. Бо сорулгаларны чайгылыш чок күүседири—бистиң ажылывыстың кол программазы болур.

Н. МАЛОФЕЕВ,
ДОСААФ обкомунуң
улуг инспектору.

АКША ХҮҮЛГЕЗИН ЧУРУМЧУДАР

Амгы үеде ажыл-агый, бүдүрүлге болгаш албан организация черлериниң мурнунда салдынган чаа сорулгалар экономиканың бүгү адырларын улам ыңай өскүдерин, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидерин, бүдүрүлге болгаш хүүлге чарыгдалдарын кызырарын, социалистиг чыылдаларны улам өстүрерин негеп турар.

Күрүне банкызының органнары ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның шалының үндүрүп бээрин, колхозтарның, совхозтарның болгаш белеткел органнарының чугула чарыгдалдарга хереглелдерин туда акша-биле чогуур өйүнде хандырар хүлээлгелиг.

Ындыг турбуже Кызыл хоорайның дыка хөй албан, бүдүрүлге болгаш ажыл-агый черлери акша хүүлгезин чурумчудар аргалыгда доктаттынган чурумну үреп, улуг хажыдышыннарны кылып турарлар. Чижээ, Кызыл горпозунуң баштаар чери (садыг килдизиниң эргелекчизи эш Ситников, кол бухгалтер эш Рыбников) ооң салбырларының директорлары садыга кирген акшаны банкыга дужаап турарын багай контрольдап турар ужурундан хоорайның магазиннериндeн хүннүң-не 3-тен 7 чедир магазин кирген акшаны банкыга дужаавайн турар. Бараан саарылгазындан кирген акшаны командировка, ажыл-агый болгаш өске-даа чарыгдалдарга база чарыгдан турар. Горпо баштаар чери ол сорулгаларга бо чылдың январь айның дургузунда безин 774 рубльди дүрүм чокка чарыгдаан.

Шак ындыг хажыдышыкыннарны өске-даа организациялар болдуруп, күрүненің акша-көрөнгизин кайы хамаан чок аажылап турар фактылар бар. Даг экспедициязының ажылчыннар хандырылгазының килдизи (эштер Молчанов, Бутенко) магазиннерге кирген акшадан дүрүм чокка 1.634 рубльди чарыгдаан, хөгжүм-шии театры (директору эш Молчанов, кол бухгалтери эш Шульбеева) көдээ черлерге кылган шии, концерттерден кирген акшаның 30—55 хуузун өскээр чарыгдап турар. Акша хүүлгезиниң чурумун хоорайның сүт заводу (эштер Ананьин, Екин), пиво заводу (эштер Миллер, Кривошеев) база-ла каржызы-биле хажыдып турарлар. Ол ийи завод ниитизи-биле 576 рубльди банкыга киирбейн, өскээр чарыгдаанар.

Оон ыңай, шуут банкыдан туда үндүрүп алган акшаны үүгле хереглээр үүүлүнге чарыгдаар деп шыңгыы чурум бар болгай. Бо чурумну областың хандырылга болгаш сайгарылга эргелели (начальниги эш Цевменко, кол бухгалтери эш Тыртыйоол), бус-турбиналыг электри станциязының дирекция чери болгаш өске-даа чамдык албан, бүдүрүлге черлери каржызы-биле хажыдып турарлар. Хандырылга болгаш сайгарылга эргелели шалыңга үндүрүп алган акшадан 247 рубльди, а электри станциязы пенсия болгаш дузаламчы төлээринге үндүрүп алган акшазындан 290 рубльди өске сорулгаларга чарыгдаан.

Дыка хөй организацияларның удуртукчулары болгаш оларның бухгалтер аппараттарының ажылдакчылары касса артыышкыннарының доктааттынган лимидин сагып боттандырбайн, харын хажыдып турарының хөй фактылары бар. Кассаларга артыышкын 10 рубльден өрүлевес турда, «ВЛКСМ XXX чылы» кино театрның кассазынга 50-ден 100 рубль, хөгжүм-шии театрының кассазынга — 700 рубль, аъш-чем хандырылга чериниң магазиннеринге—600-тен 700—900 рубль чедип турар таварылгалар бар.

Касса чурумунда, ыланғыя акша хүүлгезинде мындыг каржы хажыдышыкыннар-биле моон соңгаар эптежип болбас. Үүгe дээрге, олар үүгле акшаның артык чарыгдалдарын болдуруп турар эвес, харын база касса планын күүсетпес чорукка чедирип, оон улам ажылчын, албан-хаакчыларның шалының төлээрин, улус ажыл-агыйын акшаландырарын саададыр чорукка чедирип турар. Ындыгның төлөөзинде, үстүнде айыттынган хажыдышкыннарны үндезини-биле чайлдып, банкыларның кассаларынга акша киирилдезин көвүдедип, оларның хүүлгезин дүргедеткеш, төөгүлүг чеди чылда салдынган улуг хемчеглерни дүрген болгаш долузу-биле акшаландырар харыысалгалыг сорулга банк органнарының ажылдакчыларының мурнунда туруп турар.

Е. МАЛОФЕЕВА,
күрүне банкызының акша
хүүлгезиниң талазы-биле
улуг инспектору.

ИЙИ БРИГАДА

АК-ЭРИК. (Телефон-биле). Тес-Хем районнуң «Ак-Эрик» колхозтуң колхозчуларының ниити хуралынга хойжуларның комплексилиг ийи бригадаларын тургузарын шиитпирлээн.

Бирги комплексилиг бригаданы Агар ховузунда тургускан болгаш бригаданың малчыннарынга 500 иттерни, 1500 төрүүр хойну, ол ышкаш «ДТ-54» тракторну, 8 тевелерни, 11 аъттарны быжыглаан. Ол бригада баштайгы удаада 30 га черге ногаан суланы тарыылар. Ийги бригаданы Шара-Нуурга тургузар болгаш оон 15 малчыннарынга 2500 хойларны быжыглаан.

Бригадалар төптеринге тудар бажыннарның болгаш кажааларның материалдарын сөөртүп эгелээн. Бригада бүрүзүнге-ле чурттарга бажыңнарындан аңгыда, чунар бажыны, кызыл булуңну, хлеб быжыр черлерни бирги эвлчегде тудары көрдүнген.

ХОВАР ТАВАРЫЛГА

Өөр районнуң «Кызыл тук» колхозунуң мал кадарчызы Бургут Донганка төрүүр сарлыктарны быжыглаан. Эрткен чылын төрүүр 61 сарлыктардан 63 бызааларны камгалап алган. Чоокта чаа оон кададында малга ховар таварылга болган. Бир сарлык инзэ алдыгы оолдаашынында үш эр бызааларны төрээн. Төрүттүнген бызаа бүрүзүнүң деңзизи 18 килограмм болган. Ол бызаалар ам эки доругуп турар.

Бызааларның иези ам 9 харлыг. Оон дириг деңзизи 250 килограмм. Ол сарлык инзэниң салгалы — оон кыс төлүүнүң оолдары-биле катай ам 31 баш чедип турар.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Доктаамал чырытса чогуур

Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин улам ыңай көдүрер дугайында СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин күүседир дээш бистиң областың көдээ ажыл-агыйының ажылишчилери ажыл-агыйны чорударының депшилгелиг аргаларын, эртемниг үндезиннерин база мурнакчыларның дуржулгаларын кызымак өөренип турарлар. Бо талазы-биле область солуннары чугула ажылдарны кылган.

Мурнакчы дуржулгаларны бижээн тускай арыннар, номерлер, тускай эртемниглериниң үүлдери болгаш сүмелери харын-на аңаа парлаттынып турар болгаш көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилеринге улуу-биле дузалап турар.

Ынчалза-даа көдээ ажыл-агый айтырыгларынга хамаарышкан материалдар солуннарга ам-даа эвээш, доктаамал эвес парлаттынып турар. Моон соңгаар ындыг материалдарны ыланғыя «Шынга» хөйү парлап, системчидип, тускай доктаамал булундан тургусса деп күүзүр бис.

Т. БЕГЗИ.
Эрзин район.

Мындыг туруп болур бе

Хову шөлдерде часкы ажылдар түлүктеп эгелей берген. Ол хиреде-ле Улуг-Хем районнуң «УТКА 25 чылы» совхозтуң Ак-Туруг салбырында партийжи-политиктиг ажылдар барык чорувайн турар. Агитаторларның, лекторларның үнүн дыңнаваанывыстан бээр дыка үр апарган. Хову турлагларында лозун, плакаттар безин чок, хана парлалгалары үнмес, ол ышкаш солуннар, журналдар бригадага 5—6 хонгаш келир.

Совхозтуң малчыннарының ортузунда тайылбыр ажылы база багай. Ол дугайын хойжу эш Шойдан мынча деп хомудап орар: «Бистиң чуртувустуң шылгарангай чедишкиннерин, Ю. А. Гагаринниң маадырлыг чоруун үүгле сураан дыңнадывыс, ону тодаргай билип алза дээрге агитатор-даа келбес, солун-даа келбестээн».

Совхозка чаа каттышкан бир улуг салбырда политиктиг ажыл мындыг багай туруп болур бе ынчаш. Совхозта партия комитеди (секретары эш Буянды), Ак-Туруг салбырда партия эге организациязы (секретары эш Сундуй) совхозтуң салбырының ажылчыннарының ортузунга агитас-массалыг ажылды эжиждер талазы-биле чогуур хемчеглерни алыры негеттинип турар.

М. АСПАН-ООЛ.

Доъш кырынга апаар

Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң Арыг-Бажында сүт-бараан фермазы чылдың-на доъш кырында апаары ферма ажылдакчыларының өй-тап ажылдаарынга шаптыктап турар. Чадаананың суу база доора дамырактарның суглары чер дона бээрге, харлыккаш ферманың девискээрин бүгү таладан бүзээлей бээр. Ындыг үеде ферма-биле аргыжары, ажылдакчыларның ыңай-бээр аргыжары, ажылга үнери элээн бергедей бээр.

Бо чылын чайынды ук ферманы база-ла бүзээлепкен. Ферманың доъш кырынга апаар чоруу—үүгле ажылга шаптыктыг эвес, кижилерниң кадыынга, хеп-сынынга база чаш бызааларның кадыынга хоралыг бооп турары чугаажок. Ук ферманы чайындыга алыспайн баарының аргалары бар. Чадаана хемниң унун эдер болгаш доора кара сугларны чангыс дай бугалап бадырар болза, чайынды болбайн барып болур.

Ферма эргелекчизи эш Мунуя кажан үүгле чайынды ферманы алы бээрге, ам хөлзеп, аар-саар ажылдар кылдыра бээр, бир эвес, оон орнунга эргелекчи чангыс катап элээн магадылалдыг ажыл кылдырар болза, чылдың хөлзээр чоруктан чайлап болур.

М. МАЖАА.
Чөөн-Хемчик район,
«Искра» колхоз.

Оорларны илереткен

Үрезин чок болза часкы тарылга чоруттунмас дээрзи кымга-даа билдингир. Ындыг турбуже чамдык чазый кижилер үрезинни оорлаар, төтчеглээр чоруктарны кылып турар.

Бии-Хем районнуң «Хадың» колхозунуң агроному Соламатов (ол мурнунда шиитирип чораан) 3 шоодай кызыл-тас үрезинин, ол колхозтуң кежигүнү Шынарап 4 шоодайны, ол районнуң «Тиилелге» колхозунда Шикалов 2 шоодай кызыл-тасты, 1 шоодай суланы оорлапкан тургулаанын истелге органнары илередип туткаш, кеземче харыысалгазынче киирген.

„АҢДАРГАН КУР ЧЕР“

КИНО

Кайгамчыктыг совет чогаалчы, Ленинчи шаңналдың лауреады Михаил Шолоховтуң романын ёзугаар «Ленфильм» киностудиянын бүдүрүп үндүргени «Аңдарган кур чер» деп уран-чечен кино-чуруктуң бирги, ийиги сериялары көрүкчүлүрге билдингир. Кызыл путиловчу коммунист Семен Давыдовтуң Гремячий Луг деп казах, суурга колхоз тургузуп келгенин, коммунистерниң чон ортузунга чаагай ажыл-херектерин болгаш кулак Островновтуң бажынынга «уяланган» дээрбечилерниң үүлгедиглерин бирги, ийиги серияларда көргүскен. Коммунист Семен Давыдовтуң магаданчыг чаагай овур-хевири көрүкчүлүрниң сеткил-сагыжында уттундурбайн артып калган.

Ю. Лукин биле Ф. Шахмагоновтуң бижээни сценарийни ёзугаар режиссёр А. Ивановтуң тургусканы «Аңдарган кур чер» деп кинонуң үшкү сериязында С. Давыдовка баштаткан колхозчулар биле Островновтуң бажынында дээрбечилер «дунчузунуң» аразында дошкун демисел үргүлчүлеп турар. М. Шолоховтуң кайгамчыктыг чогаалының маадырларын кино-чуруктуң тургузукчулары экранга эки дамчыткан.

...Идепкейлиг хөй-ниитичи колхозчулар чыглып келгеш, бүгү-ле бар турар хөгжүм хереклерлерин ырлаттыышаан, хоочун дарган Ипполит Шалый ирейнин (оон ролюнда артист А. Абрикосов) узанар черинге чедип келир. Колхоз даргазы Семен Давыдов (оон ролюнда артист П. Чернов) кызыл пөсте ораап каан чүвени хөгжүм аайы-биле көдүрбүшаан, Ипполит Шалыйга аппарып тудар:

— Часкы хову ажылдарынга чепсек-хереклерлерни эки белеткээни дээш бистиң хоочун болгаш мергежилдиг дарганывыс Ипполит Шалыйга бүгү колхозчуларның өмүнээзинден байыр чедиришкини болгаш чоргаарал-биле!—диген.

Давыдовтуң үнү өткүт болгаш кедурлуушкуннуг. Хөгжүмчүлер хереклерлерин чир-шоң кылдыр ырладып, хоочун дарганга өөрүшкүнүң сөстерин сөглеп турар. Кызыл пөс-биле ораап каан харжакта — янзы-бүрү хереклерлер, дарган кижиниң күзеп ханмас үүлдери. Карааңда чажы бүлденейнин келген Ипполит ирей ол хире улуг белекке өөрүп турар.

— Кайы менээ бе? Ылап-ла бе?

Идепкейлиг хөй-ниитичи колхозчулар боттарының баштайгы шалыпчызын улуг өөрүшкү болгаш чоргаарал-биле байырлап демдеглээннер. Хөй-ниитиге ажыктыг үүлдерни кылып билир кижилерге сагыш салылыыккының болгаш деткимченин илерээшкини-биле «Аңдарган кур чер» деп кинонуң үшкү сериязы эгелээр.

М. Шолоховтуң болуушкуннар-биле долдунган, хөй сюжеттиг, янзы-бүрү чурумалдыг романының ийиги номун экранга долузу-биле тургузары берге. Ынчалза-даа кинонуң авторлары ол сорулганы чедишкиниг күүседип, романның сөөлгү кезээнин кол болуушкуннарын эки көргүскен. Давыдовтуң, Нагульновтуң болгаш Разметневтин ажылчорудулгазы база колхозтуң амыдыралында чугула болуушкуннар тодаргай көргүстүнген.

Хуу ажылдыг чораан кижилер коллективтиг күш-ажылдың ажыктыынга херек кырында бүзүрен, аңаа чаңчыгын, аңгының дайзыннарынга удур бедик серемчилелдиг болу бээрлер. Дарган Ипполит Шалый болза, чудурук байның оглу Тимофейни болгаш айыылдыг дайзын Островновту эң баштай эскерип каар кижилериниң бирээзи.

Кино-чуруктуң үндезининде чоннуң бот-медерелиниң өзүлдезинин дугайында айтырыг туруп турар. Семен Давыдовтуң аажы-чаңында элээн өскерлиишкиннер болган, ол дүрген аажылаар чанныг болгаш Островновка хөлүн эрттир бүзүрен турар байдалдыг.

Ол хову бригадазынга баргаш, улуг хүнде ажылдавайн, көзер ойнап олурган колхозчуларны хөрөктеп, алгырып, колхозчу Устинни кымчы-биле улдаптар чазар. Ынчалзажок чогуур өйүнде чазыын минип, олар-биле чугаалажы бээр.

— Ындыг деп чүве канчап турар боор, дарга, совет эрге-чагырганың үезинде улус бодунуң чоргаар чоруун аптаралавайн, харын уштуп алган—деп, Устин ынчаар чугаалап турар.

— Сен дыка-ла чүве эскербес, согур чүве дег кижи-дир сен, оол. Хамык чүвени Островнов кылып турар-дыр, а сен ону эскербес-тир сен—деп, Шалый база-ла чугаалап турар.

Давыдов шынап-ла дыка хөй чүүлдерни эскербейн турган. Ынчалза-даа ооң аажы-чаңында эң чугула чүүл болза четпезин эскерип каан соолда дораан-на ону эдип-чазап билири ол. Аныяк уруг Варюханың (артист Л. Егорова) аңаа ынакшылын ол дыка үр эскербес, а билип каан, дораан-на оларнынга барып, уругнуң өөренип чоруптарынга дузалаар.

Макар Нагульновтуң овур-хевири база чаа талазы-биле илереп турар. Бүгү чүүдү-чүрээ-биле революцияның хөрээнге бердинген Макар Нагульнов (артист Е. Матвеев) даштыкы дылдар өөренип, делегей революциязынга киржиринге белеткенген. Аңгының эрге-ажыын чүден артык бедик көөр Макар аскыр дагаалларның үнүн безин танып, ядыы Майданниковтуң аскыр дагаазының үнү артык дээре деп билип турар.

Кино-чуруктуң кайгамчык болуушкуннарының бирээзи—партияга чаа кежигүнүр хүлээп ап турары. Кондрат Майданниковту партияга хүлээп алган сөөлүнде Ипполит Шалый туруп келгеш, Островнов чүге партияга кирбейн турарын деп айтырар. Островнов бодунуң четпес билиглиинге чылдак кагар. Ынчан Шалый кежигүнге кирер билдиришкинин хуралдың президиумунче дамчыдып бербишаан:

— Сен чүге партияга кирбезин билдингир, Яков Лукич. Сен кирбөзинде, мен кирейн. Бис ийилээн чаңгыс партияга туруп шыдавас бис—деп, чиге сөглээр.

Коммунист Ипполит Шалый хоралыг дайзын Островновту сойгалап илередир. Оон бажыында «дунчулаан» дээрбечилер-биле демиселге Семен Давыдов биле Макар Разметнов маадырлыы-биле өлүп каарлар. «Мээң» чүрээмге эргим Давыдовка болгаш Нагульновка Донның айлаң-кушкаштары сөөлгү аялгаларын ырлап кагдылар» деп, М. Шолоховтуң кайгамчык одуругларын диктор катаптаар.

Аныяк чараш Варюха, Шукарыирей, Гремячий Логтуң бүгү колхозчулары Давыдов биле Нагульновтан чарлырлар, ынчалза-даа оларның бердингени херекти уламчылап турарлар. Доннуң ховузунда тараа быжа берген. Дээрниң кыдыында чаашкын булуттары диргелген.

Кино-чуруктуң төнчүзү бир-ле улуг утка сиген. Колхоз тургузуушкунунуң эгезинде берге үениң сөөлгү динмиди ол деп турганзыг. Доннуң карак четпес делгем ховузу магалыг-чаагай амыдыралче, чаартыкчы күш-ажылче, ырлыг-шоорлуг кады ажылдажылгаже кыйгырып чыткан-зыг.

А. ДҮЛҮШ.

АГИТХУУДУС

Бии-Хем районнуң «Тиилелге» колхозта часкы хову ажылдары хайныышкынныг чоруп турар. Часкы тарылганың мырыңай баштайгы хүнүнде-ле Бегреде хову турлаанга баштайгы агитхуудус үнген. Ол бичии хана парлалганың утка-шынары-даа, ында кирген материалдарның байлакшылы-даа механизаторларны, тараажыларны магадаткан. Бодунуң хемчээли улуг эвес ол парлалга дыка хөй үүлдериниң дугайын дыңнадып, тараажыларны күш-ажылче сорук киирип, кыйгырып турган.

Ол агитхуудуска баштайгы космонавт-ужудукчунуң дугайын, бистиң чуртувуста чугула болуушкуннарны допчулап бижээн, колхозта часкы хову ажылдарының баштайгы хүннериниң түүнелин көргүскен. Ында хову ажылының мурнакчылары механизаторларның дугайын чылыг сөстер-биле бижээн. Тракторист С. Доржу эвлчегде 4 гектар чер чарар турган, 12 гектарны чарганын, А. Лопсанай, Т. Оспан-оол олар хүнде 5,5—6 гектар кур черни чарганын, А. Азанов биле А. Сугараков үлүг-нормаларны ыракта ажыр күүсеткенин бижип турар. Ол агитхуудусту хову турлаанда агитаторлар үндүрген. Ындыг шалыпкын болгаш тывынгыр арга-биле үндүрген хана парлалгалары ажыл-ишчилерге улуг дузаны чедирери чугаажок.

САЛЧАК.

Манап тур бис

Магазин эжиинде азып каан чарлал чаныңга ийи кырган келгеш, ында турганнардан мынча деп айтыргылаан:

— Чүнүң чарлалы боор.

— Концерт болур-дур, кырганнар—деп, бир аныяк оол харыылаан.

— Артистер ам-на чедип келгени ол-дур аа—деп, бирээзиниң өөрээни илдең чугаалаан.

— Чок. Өөреникчилерниң концерти-дир.

— Областың хөгжүм-шии театрының артистери бисти уттупканнар эвеспе. Оларның концерт, шиизин көрбээнден бээр ам бир чыл чеде бердивис—деп, кырганнарның бирээзи хомудалын илеретти.

— Эвир чылдың часкаар чайынынла «Хайран-ботту» көргүскен ояаар бистиң суурга келген эвестер—деп, бирээзи чугаалады.

Улуг-Хем районнуң «УТКА 25 чылы» совхозтуң салбыры Ак-Туруг суурга областың хөгжүм-шии театрының артистери концерт, шии көргүспээнден бээр бир чыл четкен. Суурнуң чурттакчылары оларның концертин азы шиизин дыка көрүксеп турарлар.

М. ДАНЗЫН.

КЕЛИР ҮЕНИҢ ЭМЧИЛЕРИ

Совет Эвилелиниң улуг-улуг хоорайларында дээди өөредилге черлеринде Тыва областан дыка хөй оолдар болгаш кыстар өөренип турарлар. Иркутскиниң медицина институдунда 25 тыва сургуулдар эмнелге талазы-биле эртемнерге чепсегленип турар. Бо чылын ол институтту 5 кижи доозар.

Чурукта: Иркутскиниң медицина институдунуң студентилери—(оң талазындан солагай талазынче) бирги курсчу Галя Доржу, үшкү курсчу Бора Биче-оол, бирги курсчулар Зина Ооржак, Биче Маадыр-оол, Ира Сандый-оол.

Фотозу **К. Игилдээрнии.**

ЧАА КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫНДА

Бии-Хем районнуң «Өөк» совхозтуң төвүнде бо чылын ийи хаът Культура бажыңының тудуу дооступ, ажыглалда кирген. Ол—бистиң области эң улуг Культура бажыннарының бирээзи. 350 олуттуг көрүкчүлүрниң залы делгем болгаш көрүштүг, чараш. Ында спорттуң улуг залы база бар. Номчулга залдыг библиотека, пионер комнатазы, бот-тывынгыр уран чүүл бөлүүмнериниң өрээлдеринден аңгыда буфет, биллиард өрээлдерлиг. Иштин көрүштүг кылдыр дерип, каастаан. Тыва чурукчуларның коллективи оларга 74 чуруктарны белек кылдыр берген.

Чурукта: Культура бажыңының фоезинде чуруктар делгелгезин совхозтуң ажылчыннарының көрүп турары.

Фотозу **В. Лутковтуу.**

„Эң-не аас-кежиктиг хүн...“

БЕЙРУТ. (СЭТА). Сураглыг ливан хөй-ниити ажылдакчызы архитектор Антуан Жорж Табетке «Улустар аразынга тайбынны быжыглаары дээш» делегейниң Ленинчи шанналын тыпсыр дугайында медээ Ливанга дораан-на тарай берген. Делегейниң Ленинчи шанналының талазы-биле Комитеттиң доктаалын бүгү солуннар эң-не кеску черлерде парлаан.

Лауреатка байыр чедириишкиннери Ливанның янзы-бүрү хоорайларындан болгаш суурларындан, а ол ышкаш өске-даа чурттардан кээп турар.

Бейруттуң ыржым кудумчузунда турар Антуан Табеттиң бажыңында бо хүннерде кажан-даа болуп көрбээн шимээнниг болгаш хөй кижилерлиг: эртен дең бажындан-на эгелеп боже аалчылар болгаш төлөлекчилер—архитекторлар, эмчилер, адвокаттар, чогаалчылар болгаш ажылчыннар, тайбың камгалалынга демиселдиң талазы-биле лауреаттың салгакчылары үзүктел чок кээп турган.

«Улустар аразынга тайбынны быжыглаары дээш» Ленинчи шанналды меңээ тыпсыр дугайында медээни радиодан дыңнаваш, мен канчаар-даа аажок аас-кежиктимни болгаш өөрүшкүлүг болганымны бодандым» деп Антуан Табет СЭТА-ның корреспондентизинге медеглээн. Мен ол дээди шаннал дээш делегей шанналының талазы-биле Комитетке улуу-биле өөрүп четтирдим. Ол бодумнуң амыдыралымның иштинде эң-не аас-кежиктиг хүн болган. Ол дээди шанналды мен чүүн-даа мурнунда тайбың болгаш Ливанда база бүгү араб чурттарында улустарның хамаарышпас чоруу дээш бүгү демиселчилерниң, бодунуң Төрээн чуртунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш, бодунуң төрээн черинден даштыкы шериглерни үндүрери дээш, араб улустарның хамаарышпас чоруунга болгаш тайбының хөрээнге улуг айыылдыг болуп турар шериг бөлүглеииишкиннеринге улуг, ыланғыя багдат пактызынга база Эйзенхауэрниң доктриназынга удур демисежип турар бүгү-ле демиселчилерниң алдар-хавыязын делегейниң улустарының үнелээни-дир деп көрүп тур мен. Бүгү-ле улустарың, бирги эллчегде улуг Совет Эвилелиниң баштап турары социалистиг лагерь-биле бистиң араб улустарның политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг харылзааларны хөгжүдүп, быжыглаары дээш демисежип турар бүгү кижилерге бо шаннал өөрүшкүлүг байырлал болур деп көрүп турар кижи-дир мен, чүге дээрге ындыг харылзаалар тайбының болгаш кижи төрелгетенниң депшилгезинин хөрээнге деткимчелиг болур.

Бо шанналды Юрий Гагаринниң октаргайга төөгүлүг ужудуушкун кылганының соонда каш-ла хонганда тывыскан-дыр, ынчаарга ол ужудуушкун тайбың болгаш депшилге дээш демиселге совет эртемниң болгаш бүгү кижи төрелгетенниң чаа улуг типлелгези болгай.

Тайбың болгаш национал хамаарышпас чорук дээш шылгарангай демиселчи премьер Фидель Кастрога, Гвинеяны колониализмниң дарлалындан үндүрери дээш демиселди удуртқан президент Секу Туреге, а ол ышкаш тайбың дээш өске-даа шылгарангай демиселчилерге бо шанналды тывыскан чорук болза Азияның, Африканың, Латин Американың болгаш бүгү-ле диптернин улустарының тайбынны, хамаарышпас чорукту болгаш айыыл чок чорукту камгалаар демиселге сырый эп-сеткил каттыжыышкынын херечилеп турар-дыр.

Бистер, тайбың дээш ливан демиселчилер болза, делегей шаннаддарының талазы-биле Комитетке кызыгаар чок өөрүп четтирбишаан, Ленинчи шанналды тывыскан чорук — колониализмни узуткаары дээш, чепсегленииишкинни хыналда адаа-биле бүгү-ниити дүжүрери дээш, бүгү делегейге тайбын дээш демиселди күштелдирерин биске даандырып турары ол-дур деп билип турарывысты онзалап демдеглексеп каап тур мен. Колониализмни узуткаарының болгаш чепсегленииишкинни хыналданың адаа-биле бүгү-ниити дүжүрериниң дугайында премьер Хрущевтуң саналдарын бистин улустуң болгаш чер кырында бүгү улустарның долузу-биле деткип турар чоруу ол хүндүлүг сорулгалар тайбың болгаш айыыл чок байдалга чурттаарын күзеп турар бүгү кижи төрелгетенниң чүткүп турар күзел-соруу-дур дээрзиниң бадыткалдыг херечизи болуп турар».

Кубага удур өнчүк-чөңгээлер үргүлчүлевишаан

ГАВАНА. (СЭТА). «Революсьон» солуннуң корреспондентизиниң Гуантанамо хоорайдан дыңнадып турары болза, ында америк шериг-далай баазазында сөөлгү хүннерде калчаалыг чоруктуң идепкейжип турары илергейлеттинген. Баазада чаа-чаа шериг корабльдер болгаш самолёттар кээп турар. Далай шериглерин дүжүрер 35 катерлиг транспорт суднозу чоокта чаа чедип келген.

Май 1-де америк баазага боолаашкыннарны болгаш өөредилгени чоруткан.

Суванна Фуманың медеглели

ХАНОЙ. (СЭТА). Лаостуң хаан чазааның премьер-министри Суванна Фуманың медеглелиниң бижимелин ССРЭ-ниң болгаш Великобританияның даштыкы хөрөктөр министрлеринге дамчыдып бөөри-биле ССРЭ-ниң ВДР-де хөрөктөринге тур бүзүреттирген Н. И. Годуновка болгаш Ханойда англи төлээге май 3-те тутсуп берген.

Лаос айтырыын тайбың шиитпирлээринче, чуртта дайынны дүрген соксадырынче болгаш тайбынчыдылганы тургузарынче Лаостуң чазааның чайгылыш чок чүткүлдүүн херечилеп турар фактыларны медеглелде айыткан болгаш Лаостуң сонуургалдыг талаларының аразынга чугаалажыышкыннарны үзөр дээр Фуми Носаван—Буй Умнуң бөлүүнүң оралдажыышкыннарын база ында көргүскен.

Бодуларның төлээлериңерни На-Монче азы Хин-Хоба районда ийи талаларның мурнуку шугумнарының аразында өске кандыг-даа черже чорудуңар деп дүрүм өзугаар чазактың кыйгырыынга Вьентьяндан хары чок турзажок ызыгуур салгакчызы Суванна Фума «Лаоста сонуургалдыг талаларның ужуражыышкынынга таарымчалыг байдалдарны тургузар болгаш май 12-де делегей чөвүлел хуралының ажыттынарының мурнунда дайынны херек кырынга соксадырын чедип алыр төлээде» дайын чорудулгаларын 1961 чылдың май 3-тен эгелеп соксадырын хаан чазааның шериглериңе болгаш Нео Лао Хак Саттың чепсектиг күштеринге дужааган.

Суванна Фуманың медеглелинде чугаалап турары болза, Саваннакеттиң бөлүүнүң шериглери боттарының ээлеп турар туруштарынга дайынны үстүнде айыткан хүнде соксадырын, бүгү-ле шавар халдаашкынныг чорудулгаларны болгаш бомбалаашкыннарны соксадырын, кандыг-даа хөделиишкиннерни үргүлчүлээринден дадагалзаарын мооң-биле кады негеп тур мен. Бир эвес ону ынчаар күүсетпес болза, дүрүм өзугаар камгалалды боттандырар сорулга-биле дайын чорудулгаларын эгелээр кылдыр хаан чазааның болгаш Нео Лао Хак Саттың шериглерин белен тургузары эргежок чугула болу бээр.

Медеглелде ызыгуур салгакчызы Суванна Фуманың айтып турары болза, лаос айтырыы—хамыктың мурнунда Лаостуң улузунуң бодунуң айтырыы болур болгаш ону шиитпирлээри ол улустуң, хамыктың мурнунда, сонуургалдыг талаларның хөрөөдир.

14 чурттарның конференциязын чыылдырары делегейге лаос айтырын шиитпирлээринге эң-не ажыктыг хемчег деп санап турар мен дээрзин Суванна Фума мооң-биле кады демдеглээн. Ооң ужурунда 14 чурттарның конференциязын чыылдырары, дайынны соксадыры болгаш контроль база хайгаарал талазы-биле делегей комиссиязының ажыл-чорудулгазын катап эгелээри бот-боттарындан шуут холбашкан чаңгыс аай чүүл болур.

Бодумнуң сөөлгү аян-чоруумнуң үезинде барганым хөй-хөй чурттарның удуртукчулары мөөң чазаамның бодалынга бүрүү-биле каттыжып, тайбынның, нейтралитеттиң, хамаарышпас чоруктуң болгаш национал чаңгыс эптиң политиказын чүүлдүгүнүп турарын демдеглээр ханы аас-кежиктиг болдум деп Суванна Фума медеглээн.

Кызылда көдээ ажыл-агыйның механизация училищезинин курсантылары Ленин кудумчузунуң чаагайжыдылгазында.
Фото П. Гольцовтуу.

„Хосталганың шагы ырак эвес“

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Анголаның тура халыкчылары чурттуң соңгу талазынга португал эжелекчи шериглериниң отрядтарынга удур дыка хөй дайынчы халдаашкыннарны кылгаш Кимбеле деп чурттакчылыг черни бүзээлепкен.

«Анголаның улусчу эвилелиниң» даргазы Жозе Гильморе дээрзи ЮПИ-ниң корреспондентизинге мынча деп медеглээн: ангола тура халыкчылар португал дерзии тергиидээшкининң аспаандан калбаа 200 миль ажыг болгаш ханызы 300 миль ажыг черни хостаан.

Дыка хөй черлерде турар португал солдаттар быжыглаңган турлагларында бүзээлеттирген болгаш деткимчени чугле агаардан ап турарлар.

«Бистиң демиселивис улам-на күштелип турар, ынчангаш бистиң хамаарышпас болган турар төрээн чуртувустуң ыдыктыг тугунуң ангола хоорайларның болгаш суурларның кырынга киискип үнер шагы ам ырак эвес» деп Ж. Гильморе демдеглээн.

Португалияның колониалдыг полициязы майның 2-де Луанданың африка кварталдарынга чиндиишкин кылгаш, чамдык кижилерни тудуп хоругдаан. Ол ышкаш Кибала хоорайның африка чурттакчыларының аразынга база-ла массалыг тудуп хоругдаашкынларны кылгылаан.

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс агентилелдиң Луандада корреспондентизи мынча деп дыңнаткан:

Кижилер сөөртүр «Ниасса» дээр пароход май 2-де 1000 португал солдаттарны португал шериглерге немелде күш кылдыр чедирген.

База бир пароход солдаттар болгаш боо-чепсек ап алгаш, Лиссабондан үүнүпкен. Ол ышкаш самолеттар-биле португал шериглерни, дайынчы чепсектерни дажыглаары уламчылап турар.

Португалияның далай ындының девискээрлериниң министри Морейрра дээрзи Луандага чеде берген дораан-на ук колониияның дүрүм-хоойлу үндүрер черинге чүве чугаалаваш, Анголаны камгалаар дээш» Португалия бүгү-ле күрлавырларын мөөнөп турар деп медеглээн.

Лаостуң чазааның хуралы

ХАНОЙ. (СЭТА). Лаостуң хаан чазааның министрлер чөвүлелиниң хуралы Сиенг-Куанг можуга чоокта чаа болуп эрткен.

Чөвүлелдиң хуралынга премьер-министр, ызыгуур салгакчызы Суванна Фума чүве чугаалап, Азияның болгаш Европаның чурттарына бодунуң аян-чоруунуң түннелериниң дугайын министрлерге илеткеп берген. Социалистиг чурттарның талазындан, бирги эллчегде Совет Эвилелиниң, Кыдаттың болгаш ВДР-ниң талазындан Лаостуң улузунга аксеткилдиг дузаламчыны болгаш деткимчени ол онзалап демдеглээн.

Ол дугайын дыңнатпышаан, «Лаостуң үүү» радионуң дыңнадып турары болза, Лаостуң чаа найысылалын Сиенг-Куанг можуга үндезилээр деп шиитпир министрлер чөвүлелиниң хуралынга хүлээп алдынган.

Боолаашкын соксаан

ХАНОЙ. (СЭТА). Хаан чазааның шериглериниң командылакчызы капитан Конг Ленің түс чернии-биле майның 3-те эртенгиниң 8 шактан эгелеп кандыг-даа дайын чорудулгаларын соксадыр деп бодунуң командылап турар шериглериңе берген дужаалын «Лаостуң үүү» радио май 3-те дамчыткан.

Дайын чорудулгаларын доп-дораан соксадырын база дайынны соксадырының болгаш тайбынчыдылганы тургузарының чурумнарын хаан шериниң болгаш Патет-Лаонуң күштерениң төлээлери-биле чугаалажып көөр кылдыр бодунуң төлээлерин На-Монче азы ол зонада өске кандыг-даа черже чорударын Фуми Носаван—Буй Умнуң бөлүүнүңе капитан Конг Ле саналдаан.

Хаан шериглериниң командылалының саналын өзугаар Патет-Лаонуң чепсектиг күштериниң кол командылалы май 3-түң эртенгиниң 8 шактан эгелеп дайын чорудулгаларын соксадырын бодунуң шериглериңе база дужааган.

АКШ-тың күрүне департаментизиниң медеглели

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Юнайтед Пресс Интернейшнл агентилелдиң дыңнадының өзугаар алырга, Женевага май 12-де эртеңгі Лаос дугайында айтырыгның талазы-биле делегей чөвүлел хуралынга, бир эвес «дайынны боттуг соксадырын» боттандырар чүве болза, аңаа киржиринге АКШ-тың беленин күрүне департаментизи чарлаан.

Лаостан келген дыңнадыгны өзугаар алырга, чазак шериглериниң командылалы болгаш Патет-Лаонуң күштериниң командылалы май 3-түң эртенгиниң 8 шактан эгелээш боолаашкынны соксадыр дугайында дужаалды берген болгаш дайын чорудулгаларын доп-дораан соксадырын Фуми Носаван—Буй Умнуң бөлүүнүңе саналдаан.

Лаос, Камбоджа болгаш Вьетнам—өткен үүс чылдың 60 чылдарындан бээр 1945 чылга чедир Францияның кол колониялларының бирээзи болуп турган Индий-Кыдат чартык ортулуктуң үш кол чурттары-дыр. Делегейниң ийиги дайынының үезинде япон империалистер мурнуу чүкче бурунгаарлавышаан, ол чартык ортулукту ажелеп алганнар.

Ол үеде Индий-Кыдаттың улустары национал-хосталгалыг демиселди калбарты бергеннер. Япон империализмни чылча шапканының болгаш хосталгалыг шимчээшкинниң көдүрлүүшкүнүнүң түннелинде 1945 чылда Индий-Кыдаттың соңгу кезээнге социалистиг чурт—Вьетнамның Демократтыг Республиказы тургустунган. 1949 чылда Камбоджаның болгаш Лаостуң хамаарышпас эргелиин Франция өзү барымдаалап хүлээп көрген, ынчалза-даа Индий-Кыдаттың улустарының хамаарышпас чорук дээш демисели төнмээн, чүге дээрге колонизаторларның эрге-чагыргазы херек кырында хевээр арткан болгаш оларның шериглери аңаа артып калган турган.

Национал-хосталгалыг демиселдиң калбарыышкыны империалистерни коргудупкан. Француз колонизаторларга дузалажып — баштай англи шериглер, а ооң соонда америк шериглер четкилеп келгеннер. Тос чылдың аар-берге дайыны: империалистерниң талазындан—эжелекчи сорулгалыг, Индий-Кыдаттың улустарының талазындан—хостакчы сорулгалыг дайын эгелээн. Ол дайынның чоруп турар үезинде америк империализм «Францияга дузалаар» деп көжегеленип алгаш, француз капиталистерни дыка хөй туруштарындан, ылаңгыя 1950 чылдан эгелээш америк чепсеглеиишкиннің хөйү-биле шуужуп кирип эгелээни Мурнуу-Вьетнамдан кызып үндүрген.

Индий-Кыдатка дайын 1954 чылда, делегейниң хөй-ниитизиниң базыышкыны-биле Женева чөвүлел хуралын чыылдырган соонда төнген. Ол чөвүлел хуралдың шиитпири-биле парламентиге демократтыг хостуг соңгулдаларны бүгү делегей комиссиязының хайгааралы-биле хары угда чорударының аргазы-биле Соңгу Вьетнам (ВДР) биле Мурнуу-Вьетнамны тайбың арга-биле каттыштырары көрдүнген турган.

Камбоджа нейтралитетти сагыырын чарлаш, тускай эргелиг хаанныг күрүне болуп башкаланган.

Лаоска иштики хамааты дайын соксаан. Патет-Лаонуң отрядтары болгаш партизаннар ээлеп турган девискээрин түр када артырып алган болгаш сөөлзүреди хаанның шерии-биле каттыжар ужуруг турган. Патет-Лаонуң төлээлекчилери парламентиге соңгуттургулаан болгаш чазактың составынга кирген турган. Ынчалзажок, реаксылыг күштер, Женева чөвүлел хуралының шиитпирлериңе чөрүштүр, Патет-Лаонуң шериглериниң чепсээн дүжүрерин каш удаа оралдашканнар. Ол чөгүгээлиг чоруктар чурттуң тайбың каттыжылгазын үскен.

Лаоста ийи фронтуларның аразынга шыңгыы демисел сөөлгү чылдарның дургузунда чоруп турган. Демократтыг фронт чуртка тайбынны чедип алырын, ону каттыштырарын болгаш шериг бөлүглеиишкиннеринче каттышпайн, нейтралитеттиң политиказын чорударын, ВДР болгаш КҮР-биле найыралдыг кожахелбээ харылзааны тургузарын, хоорайга болгаш көдээге демократтыг реформаларны чорударын чедип алыр дээш демисежип турар. Ол фронт чурттуң чонунуң хөй нуруузун хаара тудуп турар. Ооң үнелезини—Нео Лао Хак Сат деп демократтыг организация болуп турар.

Реаксылыг фронтуда дыка хөй помещиктер, хуу садыгжыларның, аристократияның, дужуметтерниң чамдык кезээ кирип турар болгаш ол АКШ-тың база Мурнуу Вьетнамның болгаш Таиландының реаксылыг өзу-чурумнарының деткимчезин ап турар. Реакцияның фронтузунуң үндезини —«Национал эрге-ажыктар камгалаарының комитеди» деп империалисчий берген организация болур. Ол организацияны чон деткивейн турар. Бир эвес Лаосче 200 ажыг шериг болгаш политиктиг чөвүлекчилерни чорудуп, чалча эргечагыргаларның шериглерин өөредип, оларны чепсеглевишаан, лаос реакцияга дуза кылдыр 300 миллион долларны чарыгдаан АКШ-тың киржилгези эвес болза ол организация шагда-ла буурап дүшкен турар ийик.

Вьетнамның тайбың каттыжылгазы болдунмаан, чүге дээрге Нго Динь Дьемниң чашпаачы өзу-чуруму америк империалистерниң айытканы-биле Женева чөвүлел хуралының шиитпирлерин үреп, чуртту каттыштырары дээш шимчээшкиннерни өлүрүкчү, кадыг-дошкун чорук-биле базып турган. Америк шериг эргечагыргаларның чепсеглеп, өөредип кааны 150 муң кижилиг армиялыг Мурнуу-Вьетнам болза Индий-Кыдатта америк тепкиш кылдыр чоорту хуула берген. Нго Динь Дьемниң өзу-чурумун деткиириңге АКШ 2 миллиард долларны чарыгдаан.

Ынчалза-даа АКШ-тың өлөөн каш шериг баазаларын дерип тургускан чугле чаңгыс Мурнуу-Вьетнам Пентагоннуң Мурнуу-Төөн Азияга агрессчи планнарының эрге-ажыктарынга четпес болуп турар ышкаш чүл. Ол бодунуң баазаларын Азия диптиң ханызынче киирип, халдаар деп бодап турары чурттарның кызыгаарынче чоокшулаарын күзеп турар. Мооң ужурунда америк шериг эрге-чагыргалар, кызыгаары мурнуу чүктен соңгу үүче муң километр шөйлү берген, Камбоджа, Бирма, ВДР болгаш КҮР-биле кызыгаарлашкак Лаосту өөлеп алырынче чүткүп турар.

Лаостуң улузунуң америк ыйыышкынга чагыртырындан ойталаары, ол девискээрге Пентагоннуң стратегтиг планнарын үскени 1960 чылда Азияга өлөөн каш буурааашкыннарга таварышкан АКШ-тың шериг баштыңнарын калчаарадыпкан. Ол буурааашкыннарның ийи эң чугулазын сактып көрээл. 1960 чылдың апрельде Мурнуу Көрейге, АКШ-тың чалчазы Ли Сын Манның реаксылыг өзу-чурумунга удур улустың тура халыышкыны хып үнген. Ол өзу-чурум хөй муң кижилерни кара бажыңга хорап, АКШ-тың эрге-ажыынга дүүштүр чепсеглеиишкиннің политиказын чоруткаш чурттакчы чонну аштаашкынга чедирген турган. Улус чон хосталганы, америк шериглерни чурттан үндүрерин, Соңгу Көрей-биле (КҮДР-биле) каттыжарын негеп турган. Ли Сын Ман дезипкен. Тура халыышкын бастырган, а эрге-чагыргада АКШ-тың өске чалчазы кирген. Ынчалзажок Мурнуу Көрей чыскаалдар-биле, забастовкалар-биле хайныкпышаан турар, чуртту каттыштырар дээш чажыт демисел ында өзүп турар.

1960 чылдың июньде дайынга удур Японияга болган шимчээшкиннің күчүлүг чалгыы Эйзенхауэрниң ол чуртка баарын үскен, Кисиниң чазаан дүжүр октаан. Япония ам-даа оожургаваныдан Оожум океанда АКШ-тың ол соңгу тепкижи база идегел чок болуп артып турар.

Азияның эриктеринде бодунуң базаларынга болгаш тепкиштериниң системазынга АКШ-тың шериг эрге-чагыргалары база бүзүрел чок болуп турарлар. Пентагоннуң халдакчы планнары маңаа Вьетнамның Демократтыг Республиказының, а ол ышкаш нейтралитеттиң туружунда быжыы-биле туруп турар Камбоджаның удурланыышкыннарынга таварып турар. АКШ-тың Мурнуу-Вьетнам тепкижи база-ла быжыг эвес, 1960 чылдың ноябрьда чалча шериглериниң иштинге болган тура халыышкын боду бастырган болза-даа, АКШ-тың шериг удуртукчу бөлүктери боттарының өөредип, чепсеглеп алганы Нго Динь Дьемниң шериглериңе безин идегээр аргазы чок-тур дээрзин ол чорук көргүскен. АКШ-ка болгаш реаксылыг өзу-чурумга чоннуң хамаарылгазы кандыгыл дээрзин дараазында барымдаалардан көрүп болур: Мурнуу Вьетнамның кара бажыңнарында 230 муң кижи олуруп турар, чүгле 5 чылдарның дургузында 14.800 кижи өлүрткен. Ол бүгү кижилер АКШ-биле шериг керээлериниң ойталаарын, ВДР-биле каттыжарын негеп турганнар. Азияда тепкиштериниң мындыг идегел чогу АКШ-тың шериг эрге-чагыргаларын далажырынче албадап турар.

АКШ Индий-Кыдатта бодунуң туруштарын Лаостуң күсели-биле быжыглап алырын күзеп турар. Америк агентура депшилгелиг күштерни узуткап, СЕАТО-га каттышкы дег чалча өзу-чурумну Лаоска эрге-чагыргага киирерин оралдажып турар. Лаостуң улузу тайбынны күзеп турар болгаш оларның чуртун империалистерниң шериг блогунче киир тырттар дээн оралдажыышкыннарга шудургу удурланып турар. Мооң ужурунда Лаоска кандыг-бир чазак АКШ-биле сүлчээ кылырының ажык политиказын чорудуп эгелей берген санында-ла ол чазак, чурттакчы чоннуң деткимчезин оскунгаш, дүжүр октадыр ийикпе азы боду дүжүп бээр ужурга таваржып турар.

Лаоста иштики политиктиг кризис 1958 чылдан бээр, Каттышкан Штаттар чурттуң иштики хөрөктөринге онза идепкейлии-биле холгаарлай бергенде, нептереп келген. Лаостуң найысылалы — Вьентьянга АКШ-тың өлөөн хөй генералдары болгаш сенаторлары, оларның иштинде АКШ-тың күрүне секретары турган, ам өлген Даллес база барып тургулаан. Реакционерлерни ыйытпышаан дузалаарын ааздаан, америк төлөөлекчилер Суванна Фуманың чазаан дүжүрерин чедип алган болгаш эрге-чагыргага бодунуң чалчазын — Сананиконени киирген, ол 1959 чылдың февральда Женева дугуржулгаларындан ойталаан, Патет-Лаога удур дайын чорудулгаларын эгелээн. «Национал эрге-ажыктар камгалаарының комитеди» деп реаксылыг организация-биле харылзалыг Сананиконе болза Лаоска хамааты дайынны күткүп үндүрген. Лаостуң шериг блоктарынга киржирин база аңаа даштыкы базаларны тургузарын хорап турар Женева дугуржулгаларын үревишаан, реакционерлер АКШ-биле өлөөн каш дугуржулгаларны чарып, америк шериг чөвүлекчилерин чалап алгаш чепсеглеиип өгелээннер.

Ынчаарга ол политикага чон киленнээшкин-биле ужурашкан. Шерлгнин иштинге хөлзээшкин эгелээн болгаш тура халыышкынны белеткеп шыдаан патриоттуг күштер база тыпшып келген. 1960 чылдың август 9-та капитан Конг Леге баштаткан бөлүк офицерлер найысылалды ээлеп апкан болгаш чурттуң өске демократтыг күштери-биле каттыжып алгаш реакцияга удур походту эгелээн. Бүгү антиимпериалистиг организацияларның ниити-национал фронтузу—«Тайбынның, нейтралитеттиң, нацчонал эптежилгенин болгаш чаңгыс эптиң Комитеди» тыптып келген. Ол күштер Суванна Фуманың дүрүм өзугаар чазаанга эрге-чагырганы эгидип берген, ону парламент болгаш хаан хүлээп көрген. Үймээнчилерниң баштыңнары Таиландыже болгаш Мурнуу Лаосче дезипкеш, СЕАТО-нуң деткимчезиниң дүрүм өзугаар чазакка удур походту эгелээннер. Үймээнчилер ызыгуур салгакчызы Буй Умга баштаткан боттарының «чазаан» тургусканнар. Ону Американың Каттышкан Штаттары хүлээп көрген болгаш Лаостуң хөрөөнге боттарының холгаарлаашкынын чажырарынга көжеге кылдыр ону ажыглаан.

Лаоста дайын тулчуушкуннары ам чеди ай үргүлчүлеп турар. АКШ-тың, Таиландының, Филиппиннерниң дузаламчызынга даянып алгаш, үймээнчилер Вьентьян хоорайны болгаш өлөөн каш районнарны өжелеп алыр аргалыг болганнар. Ынчалза-даа улустуң күштери хүн бүрү өзүп турар. Конг Леге командылаткан шериг кезектери ол үениң иштинде чугула ужур-дузалыг Кувшиннер шынаазын хостаан болгаш Вьентьянче база Луан-Прабанче кирер чоокшулап турар.

Кувшиннер шынаазын болгаш Синг-Куанг можуну өжелеп алырын оралдашпышаан, үймээнчилер ында өлөөн хөй батальон шериглерни мөөннээннер. Февральдың өгезинде танкыларга, куяк машиналарга болгаш чоокта чаа америкадан алган самолёттарынга деткидип алгаш, үймээнчилериниң күштери Салафукунну аптар аргалыг болган. Ынчалза-даа дүрүм өзугаар чазактың шериглери өлөөн каш күүлүг халдаашкыннарны кылган, ооң түннелинде үймээнчилер Салафукундан үндүр сыырткан болгаш дезипкен. Дайзынны истеп сүрбүшаан, чазак шериинин кезектери өлөөн хөй чурттакчылыг суурларны хостаан. Ам үеде чазактың шериглери болгаш Патет-Лаонуң кезектери Лаостуң девискээринин 3/4 кезээн үймээнчилерден арыглаан болгаш боттарының чериишкиниг демиселин калбартып турар.

Үймээнчилернин чедимче чогунун дугайында медээ реакционерлернин өзүлүг хөлзээшкинин болдурган. Үймээнчилерге Таиландының болгаш чанкайшичилериниң талазындан дузаламчыны күштелирер дээш америк дипломаттар болгаш чөвүлекчилер идепкейжи чоруун калбартканнар. СЕАТО-нуң мартта болган хуралы Лаоска дайын чорудулгаларын калбартырының планын ажылдап кылган. АКШ бо девискээрнин чоогунче болунун далай күштерин, ужар-үүүлүн, парашютчуларын болгаш далайның чадаг шериинин отрядтарын тыртып эккээп турар. Ынчангаш империалистерниң болгаш ооң чалча «эвилелчилериниң» ажык интервенциязының айыылы тургустунуп, ол чорук бүгү делегейниң чөрүлдээлиг үскүлежиишкининге чеиирип болур айыылдыг апарган. СЕАТО чурттарының күш ажыглаашкынынга удур харылаптар күштер база тыпты бээр. Интервентилер кеземче көрбейн артып калбазы билдингир.

Үймээнчилернин чуртта чөленгиижи чок. Лаостуң чонунуң эң хөй нуруузу патриотчу фронтуну деткип турар болгаш боттарының чериңе тайбынны, оожургалды доктаадыр дээш реакцияны дүрген-не узуткаарынче чүткүп турар. Лаос улустуң талазында бүгү-ле тайбынга ынакшылдыг улустар туруп турар. ССРЭ, Индия, КҮР, ВДР, Камбоджа болгаш өске-даа чурттар Лаос айтырыының талазы-биле 14 чурттарның чөвүлел хуралын чыырын база Лаоска хайгааралдың болгаш контроль талазы-биле бүгү делегей комиссиязының ажыл-чорудулгазын катап эгелээрин негеп турарлар. Лаостуң патриотчу күштери, боттарының дайынчы чедиишкиннери турзажок. Лаоска тайбын дугайында айтырыгның талазы-биле делегей чөвүлел хуралын чыылдырарынче кыйгырып турар. Ол дээрге Мурнуу-Төөн Азияга тайбынны камгалаарының, лаос улуска боттарының күзээни-биле чурттаарының аргазын бээринин сарыылдыг, шын оруу болур.

В. МИХЕЕВ.

Делегейниң чадаг-тергежилер маргылдаазы эгелээн

ВАРШАВА. (СЭТА). Май 2-де делегейниң чадаг-тергежилериниң маргылдаазы Варшавадан эгелеп чорупкан. Маргылдаада 15 чурттарның 90 чадаг-тергежилери киржип турар. Совет Эвилелиниң командазын олимпий чемпиону Виктор Капитонов баштап турар.

Маргылдааның 136 километр хемчээлдиг баштайгы кезиниң немец спортсмен Летар Хенне ойнап алган. Ол хемчээлди ол 3 шак 15 минута 53 секундада эрткен. Ийи дугаарында совет чадаг-тергежи Гайван Сайдхужин келген. Тиилекчиден ол чүгле 2 секунда озалдап келген. Үш дугаарында совет спортсмен Анатолий Черепович. ооң шагы—3 шак 16 минута 19 секунда.

Маргылдааның баштайгы кезиниңге команда талазы-биле бирги черни Совет Эвилелиниң командазы алган.

М. ТАЛЬ—М. БОТВИННИК

Майның 4-те шыдыраа талазы-биле делегейге бирги чер дээш удуг негежир маргылдааның 18-ки салыы Ботвинниктиң тиилелгези-биле доозулган. Ол салыг мурнунда Ботвиннике ийи артык ооолдуг соңгаарлаттынган турган.

Дараазында хүн Таль ойнап эгелевейн-даа бодунуң уттурганын билинген. Ынчангаш, маргылдааның саны 11,5 — 6,5 Ботвиннике ажыктыг апарган. Аңаа делегей чемпиону атты дедир эгидип алырынга чүгле чаңгыс сан херек бооп турар.

Майның 5-те 19-ку салыгда Ботвинник агы-биле ойнаан.

Бирги космонавтыга алдар кылдыр

САРАТОВ. (СЭТА). Юрий Гагариниң өөренип турганы Саратов областың ДОСААФ аэроклувунуң коллективи бирги космонавтан байырлыг телеграмманы алган. Ол телеграмманың харыызында Саратовтуң аэроклувунуң үжудукчулары болгаш парашютчулары коммунистиг күш-ажылдың коллективи деп ат дээш демисежирин аазааннар.

— Юрий Гагариниң маадырлыг чоруун катаптаарын күзеп турар бис—деп Саратовтуң индустриалдыг техникумунуң студентизи Анатолий Матюхин чугаалаан.

* * *

МАГАДАН. (СЭТА). Магадан областың спорт ниитилелдериниң болгаш организацияларының Эвилелиниң Чөвүледи чылдын-на апрель 12-нин хүнүнде Колыманың болгаш Чукотканың эң шыырак баскетбол командаларының маргылдаазын эрткерин болгаш тиилекчиге Юрий Гагарин аттыг тускай шанналды тыпсырын шиитпирлээн.

* * *

МОСКВА. (СЭТА). АДН агентилелиниң дамчытканын өзугаар алырга, Ю. А. Гагариниң кайгамчыктыг маадырлыг чоруунга алдар кылдыр Герман Демократтыг Республикада «Гагариниң кубогу» деп хүндүлүг, шилчип чоруур шанналды доктааткан.

«Гагариниң кубогу» шаннал дээш маргылдааны чылдын-на апрель 12-де эрткирер.

Редакторнуң хүлээлгезин күүседип турар Д. О. БЕГЗИ.

ТЫВА ОБЛАСТЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫ
Майның 6, 7 хүннеринде
С. ТОКАНЫҢ
„ТӨҢГҮР-ООЛ“
деп шиизи болур. Шииниң эгелээри кежээкиниң 7 шак 30 минутада.
Дирекция.

ЭРГИМ НОМЧУКЧУЛАР!
1961 чылдың ийи дугаар чартыында төп болгаш область солуннарынга база журналдарга чагылгалар хүлээп алыышкыны үргүлчүлеп турар.
Чагылганы харылзааның бүгү конторалларында болгаш салбырларында, «Союзпечаттың» киоскаларында, албан, организацияларда болгаш бүдүрүлге черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда хөй-ниитиниң парлалга тарадыкчылары база почтачылар хүлээп ап турар.
ЭШТЕР, чагыдып алыышкыннарны сөөлгү хүннерге чедир соңгаарлатпаңар. СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда киддизинин 23-54, харыысалгалыг секретарының болгаш харыысалгалыг дежурнайының 23-35, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт киддистериниң 25-38, партийжи-амыдырал болгаш культура - амыдырал киддистериниң 37-13, иштики информация киддизинин 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг киддистериниң 21-27, литажылдакчыларының 22-64, бухгалтериянның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТС—00331 Чагыг № 903. Культура өргелелинин типографиязы